



Finanšu ministrija

# MAZO NODOKĻU REŽĪMU ESOŠĀS SITUĀCIJAS NOVĒRTĒJUMS

## Kopsavilkums

Materiāls ir izstrādāts kā pamats nodokļu politikas uzstādījumiem, kas tiks ietverti valsts nodokļu politikas pamatnostādņēs 2024. – 2027. gadam<sup>1</sup>, un sniedz plašu, datu analizē balstītu ieskatu attiecībā uz mazo režīmu piemērošanu Latvijā un to ietekmējošajiem faktoriem.

Šī izvērtējuma mērķis ir vērtēt mazo režīmu piemērošanu Latvijā un šāda veida režīmu izvēli ietekmējošos faktoros, sniegt ieskatu nodokļu maksātāju skaitā, kas izmanto kādu no šobrīd pieejamiem mazajiem režīmiem, kopējo ieņēmumu apjomu, kā arī izvērtēt šobrīd aktuālos izaicinājumus.

Izvērtējuma izstrādē ir ņemti vērā **Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupas**<sup>2</sup> sanāsmēs izteiktie viedokļi un priekšlikumi.

Materiālā analizētas saimnieciskās darbības veicēju dažādas formas, to sniegtās iespējas un arī iespējamie nepieciešamie risinājumi nepilnību novēršanai. Apskatīta arī sociālās apdrošināšanas nozīme saimnieciskās darbības kontekstā un darbaspēka piesaiste īslaicīgos darbos.

Lai gan šo režīmu kopējais piensums nodokļu ieņēmumos ir neliels (2023. gadā aptuveni ~190 milj. euro (IIN un VSAOI), kas veidoja ~1,4% no nodokļu ieņēmumiem), tie kopumā ietekmē nozīmīgu skaitu Latvijas iedzīvotāju. Mijiedarbība ar kādu no mazajiem nodokļu nomaksas režīmiem veido saimnieciskās darbības veicēju attieksmi pret nodokļu nomaksu, uzņēmējdarbības segmentā izpratni par vienlīdzīgiem konkurences apstākļiem un sociālās nodrošināšanas aspektā veido uztveri par sociālo iemaksu sasaisti ar saņemtajiem pakalpojumiem un vienkārši sajūtu par to vai nodokļu sistēma ir godīga pret vienādos apstākļos esošajiem. Tāpat ēnu ekonomikas kontekstā regulāri tiek minēti kādā no šiem režīmiem strādājošie kā paaugstināta riska zonā esoši.

Rezultātā diskusijai par mazajiem režīmiem vairāk ir sociāls un politisks raksturs un tai ir pievērsta neproporcionāli liela vērība salīdzinājumā ar faktiskajiem nodokļu ieņēmumiem (vai pat nodokļu ieņēmumu potenciālu). Tieši tādēļ mazo režīmu dizainam jābūt izteikti stratēģiskam risinot noteiktu uzdevumu par ko ir kopējs redzējums – panākot sava veida sociālo kontraktu.

Kopumā mazo režīmu galvenā dilemma ir starp vēlmi pēc iespējas vienkāršot nodokļu aprēķināšanas administratīvo un nodokļa nomaksas slogu nelielas un/vai neregulāras uzņēmējdarbības veicējiem ar ierobežotiem administratīviem resursiem, lai tādējādi nodokļu aspekti neveicinātu darbošanos ēnu ekonomikā, un vēlmi novērst iespēju šos režīmus izmantot tam, lai izvairītos no nodokļu nomaksas, vai būtiski samazinātu regulāri maksājamo nodokļu apmēru.

**Nodokļu politikas pilnveidošanas koordinēšanas grupas diskusiju laikā izkristalizējās redzējums, ka šobrīd Latvijā par galveno mazo režīmu stratēģisko uzdevumu būtu nosakāms mērķis, lai visas personas, kas nodarbojas ar saimniecisko darbību vai tiek nodarbinātas īslaicīgos darbos, ir sociāli apdrošinātas.** Attiecīgi arī strukturēta tālākā analīze un priekšlikumi.

Pielikumā ir **pievienota statistikas sadaļa**, kas ļauj uzskatāmāk iepazīties ar minēto datu analīzi, gūstot padziļinātu ieskatu iepriekš minētajās tēmās.

<sup>1</sup> Valsts nodokļu politikas pamatnostādnes 2024. – 2027. gadam plānots izstrādāt līdz 2024. gada 31. maijam.

<sup>2</sup> Valdības koalīciju veidojošo partiju – "Jaunā Vienotība", "Progresīvie" un "Zaļo un Zemnieku savienība" – izveidota koleģiāla, koordinējoša, konsultatīvā platforma nodokļu politikas jautājumos ar mērķi koordinēt sadarbības partneru prioritātes nodokļu politikas plānošanai turpmākajiem gadiem. Darba grupas sēdēs tiek pieaicināti valdības sociālie un sadarbības partneri.

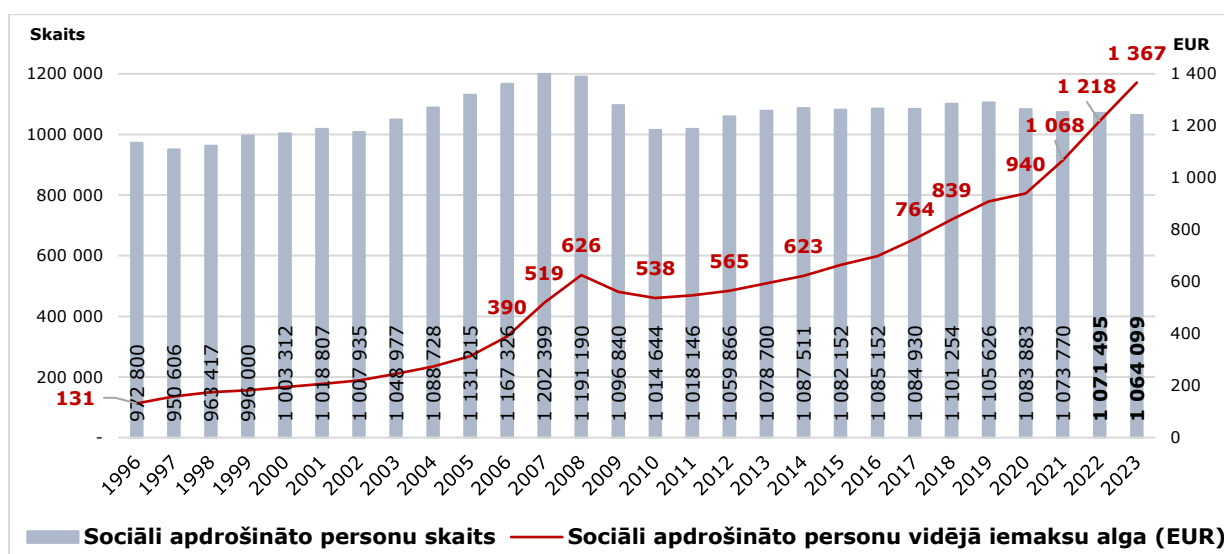
## Saturs

Sociālā apdrošināšana kontekstā ar saimniecisko darbību .....	4
Esošās situācijas apraksts saimnieciskās darbības veicējiem .....	7
1. Saimnieciskā darbība vispārējā nodokļa maksāšanas kārtībā .....	9
2. Mikrouzņēmumu nodokļa (MUN) režīms .....	10
3. Autoratlīdzību saņēmēji .....	12
4. Samazinātās patentmaksas režīms .....	14
5. Speciālie IIN piemērošanas režīmi, neregistrējot saimniecisko darbību .....	15
6. Sezonas laukstrādnieki .....	17
7. Jūrnieki, kas nodarbināti uz starptautiskiem kuģiem .....	17
8. Jaunuzņēmumos nodarbinātie .....	18
Vispārējā deklarēšanās .....	18
Darbaspēka piesaiste īslaicīgos darbos .....	19
Turpmākie iespējamie risinājumi – rīcības virzieni .....	21
Pielikums – Statistika .....	23

## Sociālā apdrošināšana kontekstā ar saimniecisko darbību

1. Valsts sociālā apdrošināšana ir viena no sociālās drošības jomām, kas sociālās apdrošināšanas iemaksu veicējam **daļēji kompensē līdzšinējos ienākumus**, ja viņš tos zaudējis noteikto sociālo risku iestāšanās gadījumos: aiziedams pensijā, zaudēdams darbu, iegūdams invaliditāti, zaudēdams apgādnieku, saslimdams, dodoties pirmsdzemdību un pēcdzemdību atvaļinājumā, kā arī ciezdams nelaiemes gadījumā vai iegūdams arodslimību.
2. Saimnieciskās darbības un mazo režīmu kontekstā svarīgs faktors ir iesaistīto personu sociālais nodrošinājums. Sasniedzamais mērķis tuvākā nākotnē būtu, lai visas personas, kas nodarbojas ar saimniecisko darbību vai tiek nodarbinātas īslaicīgos darbos, **ir sociāli apdrošinātas**.
3. Sociāli apdrošināto personu skaits<sup>3</sup> Latvijā kopš 2012. gada līdz 2019. gadam pieauga, bet pēdējo četru gadu periodā novērojama skaita samazināšanās. Ņemot vērā vidējās algas pieauguma tempus, arī sociāli apdrošināto personu vidējā iemaksu alga<sup>4</sup> turpina pieaugt jau kopš 2011. gada.

Sociāli apdrošināto personu skaits un vidējā iemaksu alga, 1996. - 2023. gadam



Datu avots: VSAA dati, pieejami: [VSAA dati](#).

4. Likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu" nosaka sociāli apdrošināmo personu loku, t.i., izdala **obligāti** sociāli apdrošināmās personas un personas, kuras sociālajai apdrošināšanai **var pievienoties brīvprātīgi**. Sociālā apdrošināšanas veidus un apdrošināmās personas uzskaitījumu *detalizētāk skatīt pielikuma 1. punktā*.

Sociāli apdrošināto personu skaits, vidējā apdrošināšanas iemaksu alga un apdrošināšanas iemaksu algu summa, 2022. gadā\*

	Sociāli apdrošināto personu skaits	Vidējā apdrošināšanas iemaksu alga (euro)	Apdrošināšanas iemaksu algu summa (euro)
Obligāti sociāli apdrošinātās personas	993 422	1 275	12 941 291 052
Brīvprātīgi sociāli apdrošinātās personas	176	589	833 164
No valsts pamatbudžeta sociāli apdrošinātās personas	14 118	120	8 060 848
No speciāliem budžetiem sociāli apdrošinātās personas	505 199	439	1 004 000 732

\* Pārskata periods: 2022. gads. Aprēķina veids: Iemaksu objekts, par kuru sociālās apdrošināšanas iemaksas ir jāveic (ieskaitot summas, kas pārsniedz noteikto iemaksu objekta maksimālo apmēru).

Datu avots: VSAA.

<sup>3</sup> **Sociāli apdrošināto personu skaits** - unikālo personu, par kurām jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas, skaits pārskata periodā. Sociāli apdrošinātās personas ir personas, kuras ir pakļautas sociālai apdrošināšanai saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu".

<sup>4</sup> **Sociāli apdrošināto personu vidējā iemaksu alga** - sociāli apdrošināto personu veicamo iemaksu objektu summa par pārskata periodu, dalīta ar sociāli apdrošināto personu iemaksu periodu skaitu. Apdrošināšanas iemaksu alga ir valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu".

5. **Svarīgi arī, ka no 2021. gada 1. jūlija Latvijā ir ieviests minimālais VSAOI objekts<sup>5</sup>.** Minimālās VSAOI ir obligāts maksājums, ko par katru personu veic vismaz **no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas**. Lai noteiktu, vai par konkrēto personu VSAOI ir veiktas minimālajā apmērā, VSAA summē visus darba ņēmēja ienākumus, kas nopelnīti, strādājot pie visiem darba devējiem, kā arī pašnodarbinātā statusā deklarētos saimnieciskās darbības ienākumus (tostarp MUN maksātāja apgrozījumu un autoratlīdzības saņēmējam VID deklarēto autoratlīdzības apmēru).

**Minimālais VSAOI objekts Latvijā**

	VSAOI likme	Minimālais VSAOI apmērs, euro ceturksnī		
		2021-2022	2023	2024
Minimālais VSAOI objekts, euro ceturksnī (minimālā alga x 3 mēneši)		1 500 (500x3)	1 860 (620x3)	2 100 (700x3)
Vispārējā režīmā nodarbinātajam	34,09%	511,35 (1 500x34,09%)	634,07 (1 860x34,09%)	715,89 (2 100x34,09%)

Datu avots: FM.

6. **Igaunijā** tiek piemērots minimālais VSAOI objekts. Obligātā minimālā VSAOI objekta apmēru nosaka katru gadu - atbilstoši iepriekšējā gada minimālajai algai. Pašnodarbinātais minimālo VSAOI maksā avansā reizi ceturksnī par trīs mēnešiem, taksācijas gadam noslēdzoties, piemaksā starpību, ja ienākumi ir bijuši lielāki. Ja ienākumi ir mazāki, sociālais nodoklis netiek precizēts, tiek saglabāts maksājums no minimālā objekta.

**Lietuvā** minimālais sociālais maksājums jāveic no minimālās mēnešalgas. Ja darba alga ir mazāka par minimālo mēnešalgu, tad no starpības darba devējs veic VSAOI. Pašnodarbinātajiem minimālais sociālās apdrošināšanas maksājums jāveic no summas, kas vienāda ar 90% no pašnodarbinātā gada neto ienākumiem.

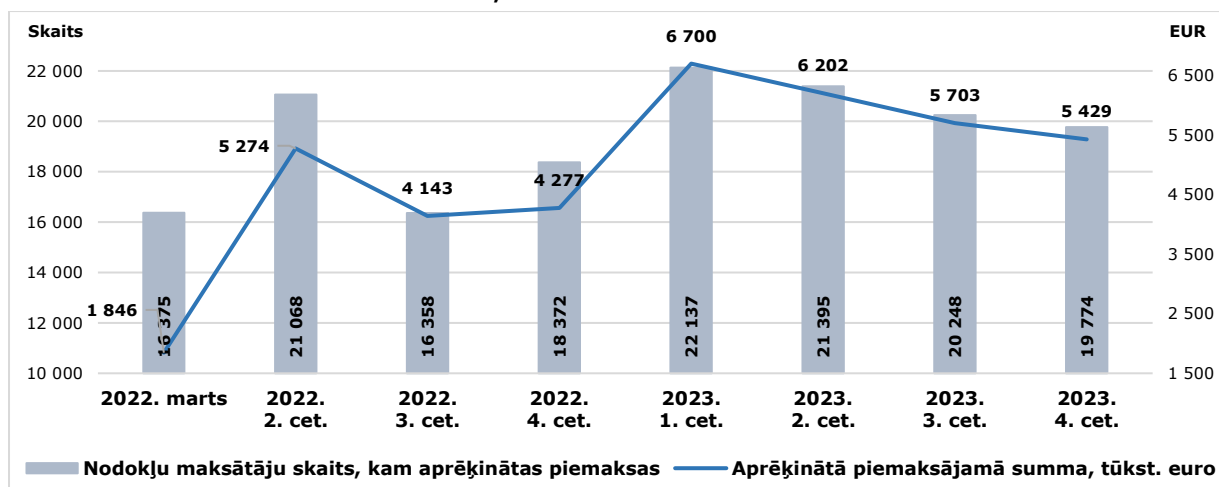
**Minimālais VSAOI objekts Baltijā, 2023. gadā**

euro ceturksnī	Latvija	Lietuva	Igaunija
Minimālais VSAOI objekts	1 860	2 520	2 175
Minimālās maksājama VSAOI (objekts x VSAOI likme)	634,07	528,44	813,45

Datu avots: FM.

7. Par 2022. gadu VSAOI pārrēķins veikts **28 968 nodokļu maksātājiem** par 2 804,34 tūkst. euro, t.sk. **22 666 darba devējiem** par kopējo summu 2 711,26 tūkst. euro un 6 302 pašnodarbinātām personām – 93,09 tūkst. euro (*detalizētāk skatīt pielikuma 2. punktā*). Par 2023. gadu pārrēķinu VSAA plāno veikt līdz 2024. gada 31. jūlijam.

**Nodokļu maksātāji, kuriem aprēķinātas VSAOI piemaksas un aprēķinātās piemaksājamas summas, skaits un tūkst. euro**



\* *Apkoptā informācija var mainīties atbilstoši VSAA veiktajiem piemaksājamo summu pārrēķiniem/precizējumiem.*  
 Datu avots: VID dati uz 24.04.2024.

<sup>5</sup> Par minimālajām VSAOI detalizētāka informācija pieejama: [VSAA informācija](#)



8. Ja saimnieciskās darbības veicēji (t.sk. mikrouzņēmumu īpašnieki) un autoratlīdzību saņēmēji, kuri nav darba ņēmēji, prognozē, **ka viņu ienākums nesasniegs apmēru**, lai par to būtu jāmaksā minimālais VSAOI, **var izvēlēties neveikt** minimālās obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas. Lai šīs iemaksas netiktu aprēķinātas, personai jāiesniedz VID paziņojums par prognozētajiem ienākumiem.

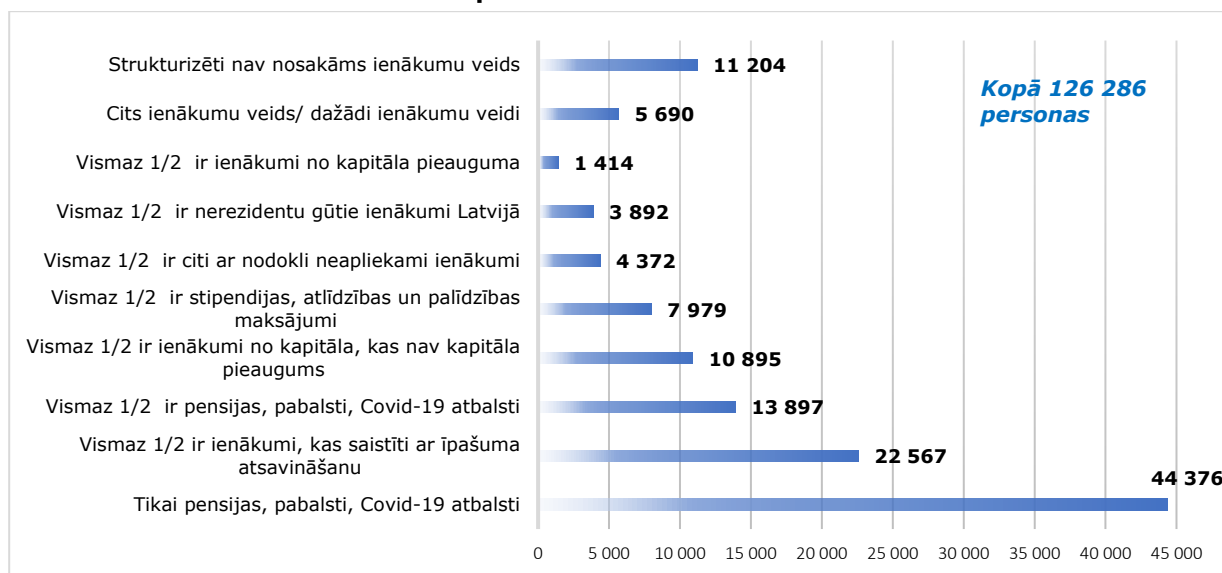
**Paziņojumus par prognozētajiem ienākumiem iesniegušo skaits**

Periods par kuru iesniegts iesniegums	Skaitis
Par 2022. gada 1. ceturksni	21 744
Par 2022. gada 2. ceturksni	22 142
Par 2022. gada 3. ceturksni	22 718
Par 2022. gada 4. ceturksni	24 392
Par 2022. gadu	12 044
Par 2023. gada 1. ceturksni	18 118
Par 2023. gada 2. ceturksni	18 872
Par 2023. gada 3. ceturksni	19 751
Par 2023. gada 4. ceturksni	21 712
Par 2023. gadu	19 179

Datu avots: VID dati uz 24.04.2024.

9. Sociālā nodrošinājuma kontekstā svarīgi ir arī apzināt cik ir tādu personu, kas šobrīd nav sociāli apdrošinātas. Jāuzsver, ka šobrīd valsti (arī VID) nav tādu rīku vai sistēmu, lai sargātu visu valsts iedzīvotājus pēc to sociālās nodrošinātības pakāpes. Bet pēc VID šobrīd pieejamās informācijas par 2022. gadā gūtajiem ienākumiem **126 286 personām** (vecumā no 18 līdz 63 gadiem) nav aprēķinātas VSAOI (*detalizētāk skatīt pielikuma 1. punktā*). Lielākoties šīs personas saņem dažāda veida pensijas, VSAA izmaksātus pabalstus un atlīdzības, vai ar IIN neapliekamus ienākumus.

**Fizisko personu (kuras 31.12.2022. bija vecumā no 18 līdz 63 gadiem un kurām nebija invaliditātes), kuras 2022. gadā guvušas ienākumus, par ko VID iesniegti pārskati, bet par kurām nav aprēķinātas vai kuras nav aprēķinājušas VSAOI, skaita sadalījums pēc kopējā ienākumu apmēra un ienākumu veida**

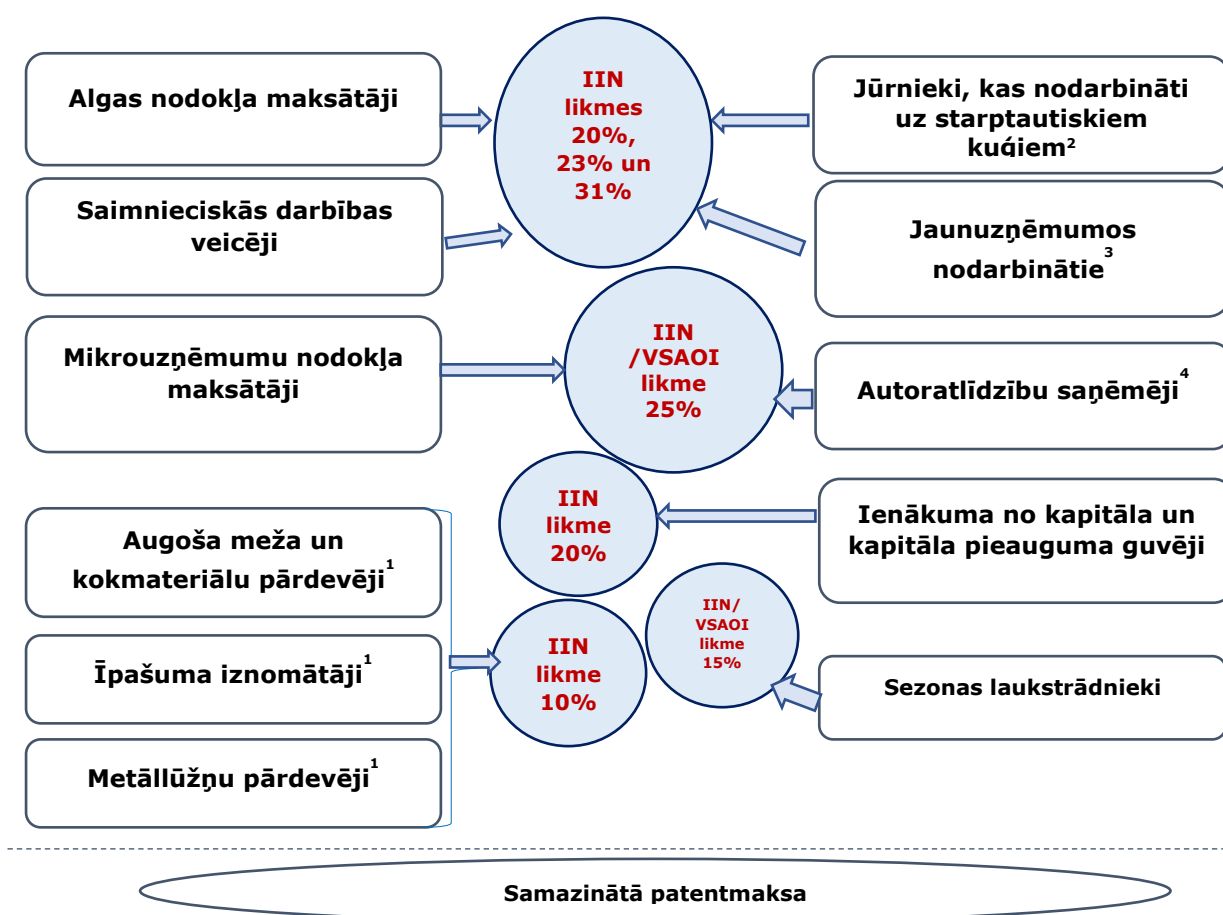


Datu avots: VID dati uz 23.04.2024.



## Esošās situācijas apraksts saimnieciskās darbības veicējiem

10. Viens no galvenajiem uzdevumiem – nodrošināt, ka personas, kuras izvēlējušās speciālos nodokļu maksāšanas režīmus, ir sociāli apdrošinātas. Pašlaik saimnieciskās darbības veicējiem, kuri veic aktīvu saimniecisko darbību, ir jāmaksā VSAOI. COVID-19 izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā īpaši izgaismojās problēmas, kas saistītas ar nepietiekamu valsts sociālo nodrošinājumu personām, kuras izvēlējušās speciālos nodokļu režīmus (piemēram, mikrouzņēmumu nodokļa režīmu). Tādējādi mikrouzņēmumu nodokļa režīms un speciālais IIN režīms autoratlīdzības saņēmējiem paredz, ka 80% no šo nodokļu ieņēmumiem tiek novirzīti uz VSAOI.
11. Izņēmums, kad personām nav jāmaksā VSAOI, ir tikai gadījumos, kad fiziskās personas neveic aktīvu saimniecisko darbību, bet gan saņem pasīvu ienākumu, lai veicinātu aktīvu lietderīgu izmantošanu vai atsavināšanu (piemēram, nekustamā īpašuma iznomāšana, augoša meža un kokmateriālu pārdošana, metāllūžņu pārdošana). Tādējādi minētajos nodokļu režīmos ir noteiktas zemākas nodokļu likmes.
12. Latvijā pastāv vairāki režīmi, kuros tiek piemērotas dažādas IIN likmes vai dažādas ar nodokli apliekamās bāzes.



<sup>1</sup> Nav reģistrējuši saimniecisko darbību.

<sup>2</sup> Jūrniekiem ar IIN apliekamā bāze ir: virsniekiem – 2,5 mēneša MA apmērā, pārējam personālam – 1,5 mēneša MA apmērā.

<sup>3</sup> Jaunuzņēmumam ir tiesības pieteikties fiksēta maksājuma veikšanai par darbinieku no divu MK noteikto MA apmēra, piemērojot vispārējo VSAOI likmi.

<sup>4</sup> Speciālais autoratlīdzības režīms.

Datu avots: FM.

13. Tādu uzņēmējdarbību, ko veic fiziska persona, nedibinot uzņēmumu, sauc par saimniecisko darbību. Personai pirms saimnieciskās darbības uzsākšanas to vispirms jāreģistrē VID.



Saimniecisko darbību reģistrē tikai VID, tā nav jāreģistrē Uzņēmumu reģistrā. Saimniecisko darbību var veikt četros dažādos nodokļu režīmos:

- vispārējā nodokļa maksāšanas kārtība;
- mikrouzņēmumu nodoklis;
- samazinātā patentmaksā;
- paziņotā saimnieciskā darbība īpašuma izīrētājiem.

**14.** Saimnieciskās darbības veicēju dažādās formas jeb mazo režīmu samaksātie nodokļi (IIN un VSAOI) 2023. gadā sastādīja aptuveni ~190 milj. euro, kas veidoja ap 1,4% no nodokļu ieņēmumiem (*detalizētāk skatīt pielikuma 4. punktu*).

**Nodokļa maksātāju skaits un aprēķinātie nodokļi dažādos režīmos, 2023. gadā<sup>1</sup>**

	Nodokļu maksātāju skaits ar ienākumiem	Nodokļu maksātāju skaits, no kuru ienākumiem ieturēts nodoklis	Aprēķinātais IIN, milj. euro	Aprēķinātais VSAOI, milj. euro
Algas nodokļa maksātāji	933 247/ 773 135 <sup>2</sup>	933 244/ 773 133 <sup>2</sup>	2 314,18	4 801,35
Ienākuma no kapitāla un kapitāla pieauguma guvēji <sup>3</sup>	9 121	9 115	37,9	-
Saimnieciskās darbības veicēji	76 067 <sup>4</sup>		65,6 <sup>4</sup>	53,6
Metāllūžņu pārdevēji	88 053	88 053	5,09	-
Īpašuma iznomātāji	44 546	42 643	21,35	-
Autoratlīdzību saņēmēji	37 733	37 733	25,31	-
Augoša meža un kokmateriālu pārdevēji	13 102	13 047	15,01	-
MUN maksātāji (tikai fiziskas personas, kas reģistrētas kā saimnieciskās darbības veicēji) <sup>5</sup>	8 171		19,51	
Jūrnieki, kas nodarbināti uz starptautiskiem kuģiem <sup>6</sup>	7 303	7 303	8,65	-
Sezonas laukstrādnieki <sup>7</sup>	3 117	3 117	0,05	0,33
Samazinātās patentmaksas	1 285		0,02	
Algotā darba ienākums no prof. sporta <sup>8</sup>	377	377	1,71	0,84

<sup>1</sup> Nodokļu maksātāji vienlaikus var saņemt ienākumus no vairākiem avotiem, tāpēc tos nevar skaitīt kopā.

<sup>2</sup> Kopējais Darba devēja ziņojumos norādītais darba ņēmēju skaits/ vidējais darba ņēmēju skaits, izņemot profesionālos sportistus, mēnesī.

<sup>3</sup> Dati no pārskata perioda deklarācijām par ienākumu no kapitāla pieauguma, ņemot vērā korekcijas gada kapitāla pieauguma ienākuma precizēšanas deklarācijās.

<sup>4</sup> Nodokļu maksātāju skaits un to aprēķinātais IIN, kuriem **par 2022. gadu** GID D3 pielikumos ir deklarēts apliekamais ienākums no saimnieciskās darbības. Apskatītas tikai tās fiziskās personas, kuras kaut vienu dienu apskatītajā gadā ir bijušas reģistrētas kā saimnieciskās darbības veicēji. Atbilstoši VID analīzes sistēmās pieejamo datu struktūrai, ja fiziskā persona ir iesniegusi GID ar vairākiem D3 pielikumiem (atsevišķi par katru saimnieciskās darbības veidu), atlasāmi ir summārie dati no visiem iesniegtajiem D3 pielikumiem. Reģistrēto personu skaits ir būtiski lielāks, kā personu skaits, kas kopā ar GID iesniedz D3 pielikumu.

<sup>5</sup> Mikrouzņēmumu nodokļa maksātāju skaits, kuriem ir deklarēts apgrozījums un aprēķināts nodoklis.

<sup>6</sup> Dati no gada ienākumu deklarāciju D2<sup>1</sup> pielikuma **par 2022. gadu**. Aprēķinātais nodoklis pēc LR noteiktās likmes.

<sup>7</sup> Jāatzīmē, ka 2023. gadā 11 nodokļu maksātāji, kam deklarētie ienākumi vienādi ar 0 un ir aprēķinātais minimālais IIN 8,4 euro.

<sup>8</sup> Tabulā nav iekļauti dati diviem profesionāliem sportistiem, kuri 2023. gadā neguva ienākumus, bet VSAOI tika aprēķinātas.

Datu avots: VID sniegtie dati uz 25.04.2024.



## 1. Saimnieciskā darbība vispārējā nodokļa maksāšanas kārtībā

15. Saimnieciskās darbības veicēji vispārējā un mikrouzņēmuma nodokļa režīmā tiek dēvēti par pašnodarbinātajiem. Terminu "pašnodarbinātais" izmanto labklājības politikas nozares tiesību aktos.
16. Saimnieciskās darbības veicējs, kas ir reģistrējies kā IIN maksātājs un maksā IIN no saimnieciskās darbības vispārējā kārtībā, apliekamo ienākumu no saimnieciskās darbības nosaka kā saimnieciskās darbības ieņēmumu un izdevumu starpību. Minēto ienākumu ietver kopējā taksācijas gada ar IIN apliekamajā ienākumā, kuram piemēro progresīvās IIN likmes 20%, 23% un 31%.

### IIN likmes saimnieciskās darbības veicējiem Baltijas valstīs 2023. gadā

	Latvija	Lietuva	Igaunija
<b>IIN likme<sup>1</sup></b>			
- ienākumiem līdz 20 004 euro gadā	20%	5%	20%
- ienākumiem No 20 004 līdz 78 100 euro gadā	23%	5-15% <sup>2</sup>	
- ienākumiem Virs 78 100 euro gadā	31%	15%	
<b>VSAOI likme:</b>			
- ja obligāto iemaksu objekts ir mazāks par minimālo obligāto iemaksu objektu (2024.g. – 700 euro mēnesī)	10%	19,5%	33%
- ja obligāto iemaksu objekts ir lielāks par minimālo obligāto iemaksu objektu (2024.g. – 700 euro mēnesī)			
• no minimālo obligāto iemaksu objekta (2024.g. – 700 euro mēnesī)	31,07%		
• no starpības starp ienākumiem, kas nav mazāki par minimālo obligāto iemaksu objektu, un faktiskajiem ienākumiem	10%		

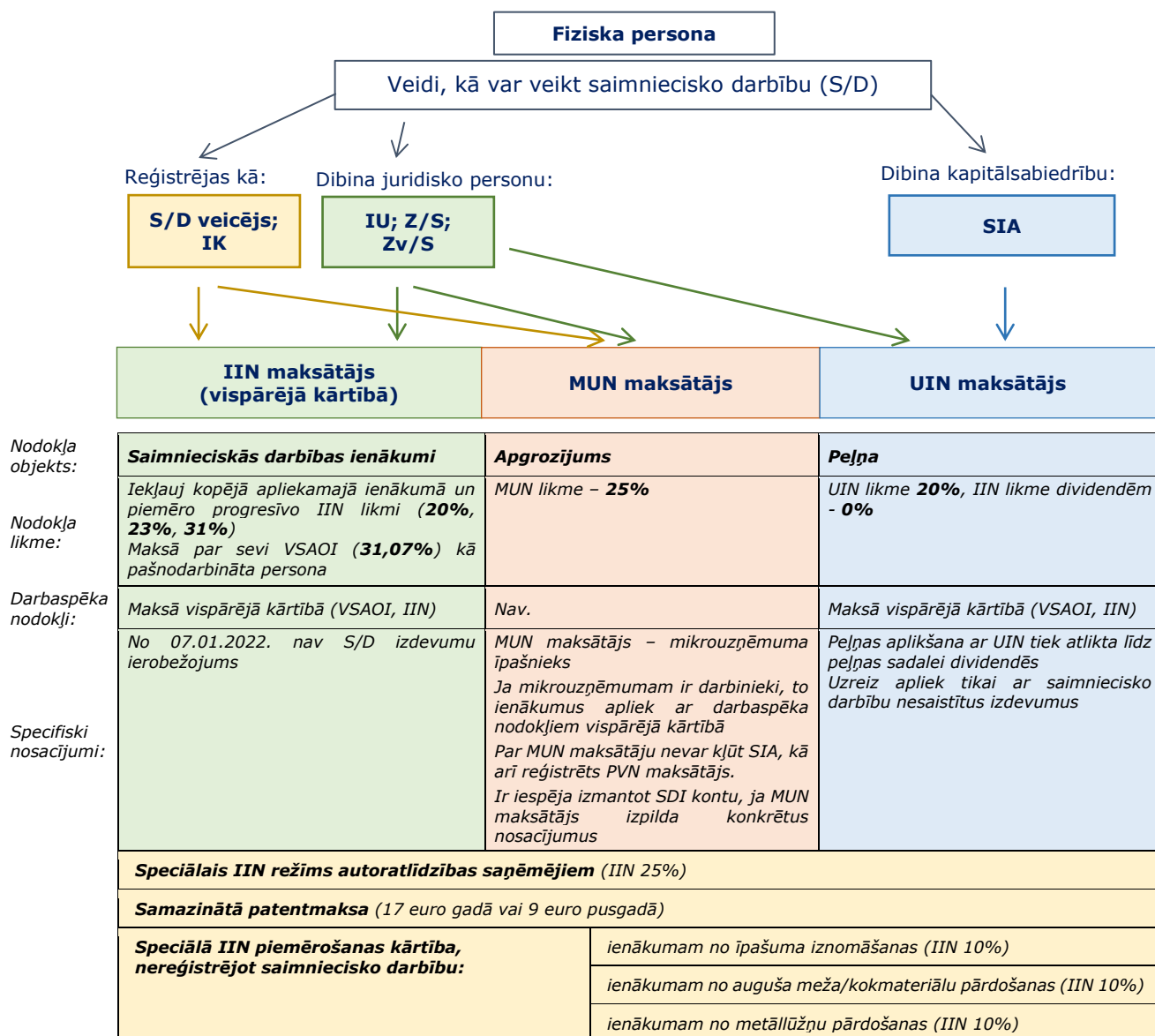
<sup>1</sup> Progresīvās IIN likmes saimnieciskās darbības veicējiem tiek piemērotas rezumējošā kārtībā, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju. Tāpat, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju, saimnieciskās darbības veicējiem ir tiesības piemērot ar IIN neapliedzamo minimumu un atvieglojumus.

<sup>2</sup> **Lietuvā:** 5% likme, ja apliekamais ienākums nepārsniedz 20 000 euro gadā, likme pakāpeniski pieaug līdz 15%, ja apliekamais ienākums ir starp 20 000 euro un 35 000 euro gadā, 15% likme, ja apliekamais ienākums pārsniedz euro 35 000 gadā.

Datu avots: Latvijas, Lietuvas, Igaunijas FM.

17. Saimnieciskās darbības veicēji kārtu grāmatvedības uzskaiti vienkāršā vai divkāršā ieraksta sistēmā saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto kārtību. Daļai saimnieciskās darbības veicēju (īpaši mazajiem saimnieciskās darbības veicējiem), kam nav plašu zināšanu grāmatvedības kārtīšanā, ir samērā liels administratīvais slogs. Tāpat ir arī gadījumi, ka šiem saimnieciskās darbības veicējiem ir relatīvi nelieli saimnieciskās darbības izdevumi. Tādējādi, lai mazinātu administratīvo slogu saimnieciskās darbības veicējiem, būtu izvērtējama iespēja ieviest nosacītu saimnieciskās darbības izdevumu normu 25% apmērā (līdzīgi kā autoratlīdzības saņēmējiem), kas saimnieciskās darbības veicējiem būtu kā izvēles iespēja. Minētais risinājums samazinātu administratīvo slogu un aiztaupītu laiku gan saimnieciskās darbības veicējiem, gan nodokļu administrācijai. Tāpat šis risinājums, iespējams, motivētu saimnieciskās darbības veicējus izvēlēties iedzīvotāju ienākuma nodokli maksāt vispārējā režīmā (attiecīgi maksājot arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas). Ja saimnieciskās darbības veicējam saimnieciskās darbības faktiskie izdevumi ir lielāki, viņam saglabājas tiesības piemērot saimnieciskās darbības izdevumus uz attaisnojuma dokumentu pamata.

**Nodokļu režīmu izvēles iespējas saimnieciskās darbības veicējiem**



Datu avots: FM.

- 18.** Joprojām zināmu ēnu ekonomikas sektora daļu veido darījumi starp fiziskajām personām, kuras likumā noteiktajā kārtībā neregistrē saimniecisko darbību, un fiziskajām personām – pakalpojumu saņēmējiem vai preču pircējiem, kuras arī nav reģistrējušas saimniecisko darbību. Nākotnē būtu jāveido efektīvāki risinājumi, kā veicināt labprātīgu nodokļu nomaksu šādās situācijās.

**2. Mikrouzņēmumu nodokļa (MUN) režīms**

- 19.** Par MUN maksātāju var kļūt šādas personas, ja tās nav reģistrētas PVN maksātājas:

- individuālais komersants,
- individuālais uzņēmums,
- zemnieka vai zvejnieka saimniecība,
- fiziskā persona, kas reģistrēta VID kā saimnieciskās darbības veicējs.

20. MUN statusu var iegūt šādos veidos (atkarībā no izvēlētajā reģistrācijas formas (vietas)):

- **uzsākot saimniecisko darbību:**
  - 1) reģistrējoties Uzņēmumu reģistrā kā IK (vienlaikus ar reģistrāciju piesakoties MUN statusa iegūšanai);
  - 2) reģistrējoties VID (kā fiziskā persona saimnieciskās darbības veicējs) vienlaikus ar reģistrāciju, iesniedzot pieteikumu MUN statusa iegūšanai Valsts ieņēmumu dienestā.
- saimnieciskās darbības veicējs, **kas jau ir reģistrēts** (individuālais komersants, individuālais uzņēmums, zemnieku vai zvejnieku saimniecība, fiziskā persona, kas reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicējs) – līdz pirmstaksācijas gada 15. decembrim iesniedzot pieteikumu VID (tad ar nākamo taksācijas gadu var kļūt par MUN maksātāju).

Reģistrācijas pieteikumu VID var iesniegt VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmā.

21. No 2024. gada 1. janvāra MUN tiek piemērota viena nodokļa likme – 25%.

**Mikrouzņēmumu nodokļa raksturojošie rādītāji Latvijā**

	2020		2021 – 2023		2024**
	Apgrozījums, euro gadā	Likme	Apgrozījums, euro gadā	Likme	Likme
<b>Mikrouzņēmumu nodoklis:</b>					
apgrozījums līdz, euro gadā	40 000	15%	25 000	25%	25%
apgrozījums virs, euro gadā	40 000	+20% par pārsniegumu	25 000	40% par pārsniegumu	
<b>MUN sadalījums*:</b>					
IIN	20%		20%		20%
VSAOI	80%		80%		80%

\* 2020. gadā MUN sadalīja arī uz UIN un URVN. Šis sadalījums IIN 20% un VSAOI 80% bija tikai MUN maksātājiem - fiziskām personām, kas reģistrētas VID kā saimnieciskās darbības veicēji.

\*\* No 2024. gada PVN sliekšnis (sasniedzot zaudē MUN statusu) palielināts no 40 000 euro uz 50 000 euro.

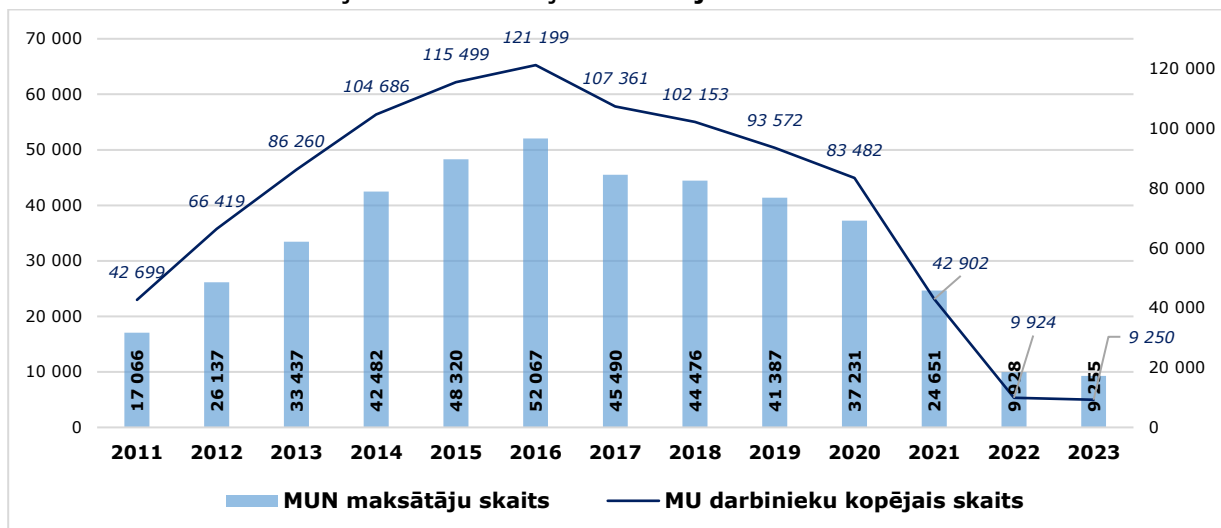
Datu avots: FM.

22. Pēdējās būtiskās izmaiņas MUN regulējumā **tika veiktas 2021. gadā**, lai ierobežotu nodokļu optimizācijas iespējas un uzlabotu konkurenci uzņēmēju starpā, vienlaikus palielinot darbinieku sociālā nodrošinājuma apmēru, kā rezultātā:

- MUN var izvēlēties maksāt **tikai** individuālā uzņēmuma, zemnieka vai zvejnieka saimniecības **īpašnieks**, individuālais komersants vai cita fiziskā persona – saimnieciskās darbības veicējs.
- **Darbiniekiem jāpiemēro darbaspēka nodokļi vispārējā kārtībā:** IIN un VSAOI pilnā apmērā.
- Ja mikrouzņēmums kļūst vai tam jāklūst par PVN maksātāju, tas zaudē MUN maksātāja statusu ar nākamo taksācijas periodu – nākamo gadu.
- Ar 2021. gada 1. janvāri MUN maksātāja statusu vairs **nevar iegūt sabiedrība ar ierobežotu atbildību** – SIA.

23. MUN maksātāju un darbinieku skaits pēdējos gados būtiski samazinājies, augstāk minēto ierobežojumu rezultātā.

### Mikrouzņēmumu nodokļa maksātāju un darbinieku skaits



Datu avots: dati no VID datu noliktavas uz 08.04.2024.

24. MUN maksātājiem ir iespēja izvēlēties SDI kontu, **kas ir nodokļu samaksas veids**, nevis nodokļu maksāšanas režīms. SDI konta priekšrocības - MUN maksātājam pašam nav jāaprēķina, jādeklarē un jāiemaksā budžetā MUN. MUN maksātājiem, kas veic tikai bezskaidras naudas norēķinus, izmantojot atsevišķu maksājumu kontu, ir samazinātas administratīvās prasības grāmatvedības kārtošānā – saimnieciskās darbības ieņēmumus un ar to gūšanu saistītos izdevumus var neregistrēt saimnieciskās darbības ieņēmumu un izdevumu uzskaites žurnālā. VID dati liecina, ka atsaucība nav liela - uz 2024. gada sākumu **no 9 504 MUN maksātājiem SDI ir izmantojuši 230 maksātāji.**

25. MUN maksātājiem, kuri izmanto SDI kontu, bet gūst neregulārus ienākumus, **tomēr arī mēnešos, kuros negūst ienākumus, ir jāveic maksājumi par SDI konta izmantošanu.** Līdz ar to, gūstot neregulārus ienākumus, MUN maksātājiem SDI konta izmantošana rada **nesamērīgus izdevumus.**

26. Tāpat pašlaik saskaņā ar *Mikrouzņēmumu nodokļa likumā* noteikto regulējumu mikrouzņēmums zaudē MUN maksātāja statusu ar nākamo taksācijas periodu, ja:

- MUN maksātājam taksācijas periodā nav apgrozījuma (šo nosacījumu nepiemēro, ja MUN maksātājs ir reģistrēts pēc taksācijas perioda pirmā ceturkšņa);
- mikrouzņēmums ir reģistrēts kā MUN maksātājs, sākot ar pirmstaksācijas perioda otro ceturksni, un tam nav apgrozījuma pirmstaksācijas periodā un taksācijas periodā.

Vienlaikus MUN maksātājs, kurš ir pārtraucis saimniecisko darbību un MUN maksāšanu taksācijas periodā, nevar atkārtoti izvēlēties maksāt MUN tajā pašā taksācijas periodā un pēctaksācijas periodā. **Minētais rada šķēršļus, lai persona atkārtoti reģistrētos par MUN maksātāju.**

27. Jāatzīmē, ka **Igaunijā** no **2018. gada** ir ieviests vienkāršots nodokļu režīms mazajiem uzņēmējiem (privātpersonām) ar 20% un 40% nodokļa likmi, kuri bankā izmanto īpašu uzņēmēju kontu. Banka automātiski pārskaita 20% no saņemtajiem ienākumiem *Nodokļu un muitas pārvaldei* ienākuma nodokļa, sociālā nodokļa un obligāto fondēto pensiju iemaksu segšanai. Nodokļa bāze - bruto ienākumi no preču pārdošanas un pakalpojumu sniegšanas.

### 3. Autoratlīdzību saņēmēji

28. Nodokļu piemērošanai izšķir šādus autoratlīdzības saņemšanas **veidus:**

- autortiesību mantniekam un citu autortiesību pārņēmējam izmaksātās autoratlīdzības;
- autoratlīdzības, ko izmaksā kolektīvā pārvaldījuma organizācijas;

- autoratlīdzības, ko izmaksā personām, kam ir reģistrēta saimnieciskā darbība;
- autoratlīdzības, ko izmaksā personām, kam nav reģistrēta saimnieciskā darbība.

### Nodokļu piemērošana autoratlīdzību saņēmējiem

	Autoratlīdzību izmaksā:		
	Mantīniekam un citu autortiesību pārņēmējam	Kolektīvā pārvaldījuma organizācijas*	Personām, kam <b>ir</b> reģistrēta saimnieciskā darbība*
<b>IIN likme rezumējošā kārtībā</b>	20/23/31%		20/23/31%
<i>t.sk., IIN likme ieturot nodokli taksācijas gada laikā</i>	20%		-
<b>VSAOI likme</b>	-		<b>10/31,07%</b> atkarībā no obligāto iemaksu objekta apmēra

\* Tiesības piemērot nosacīto izdevumu normu **25%/50%** no ieņēmumiem (atkarībā no autora darba vai izpildījuma veida).

Datu avots: FM.

- 29.** Ja autoratlīdzību izmaksā kolektīvā pārvaldījumu organizācija vai, ja persona ir reģistrējusi saimniecisko darbību, tad izmaksājot autoratlīdzības ienākumu, ir tiesības piemērot nosacīto izdevumu normu **25%** vai **50%** (atkarībā no autora darba vai izpildījuma veida). Ja saimnieciskās darbības veicējam – autoratlīdzības saņēmējam faktiskie izdevumi pārsniedz izdevumu normu, viņam ir tiesības, rezumējošā kārtībā iesniedzot gada ienākumu deklarāciju, piemērot faktiskos izdevumus, pamatojot tos ar attaisnojuma dokumentiem.
- 30.** Atkāpe no vispārējā režīma ir arī **autoratlīdzības saņēmējiem piemērotais īpašais IIN režīms (spēkā līdz 2024. gada beigām)**. Autoratlīdzības saņēmēji, kuri nav reģistrējuši saimniecisko darbību, piemēro vienkāršotu nodokļu nomaksas modeli - ienākuma izmaksātājs ietur **25% no atlīdzības summas**.
- 31.** Autoratlīdzības saņēmējs neregistrējas kā saimnieciskā darbība veicējs, bet nodokļus (IIN un VSAOI) nomaksā ienākuma izmaksātājs, kas nav kolektīvā pārvaldījuma organizācija. Šādai autoratlīdzībai **nepiemēro**:
- faktiskos vai nosacītos izdevumus;
  - IIN atvieglojumus (piemēram, neapliekamo minimumu vai atvieglojumu par apgādājamiem).

### Īpašais IIN režīms autoratlīdzības saņēmējiem

	Personām, kam <b>nav</b> reģistrēta saimnieciskā darbība
<b>Piemērotā nodokļa likme</b>	<b>25%</b>
<b>Iekasētā nodokļa sadalījums:</b>	
- IIN	20%
- VSAOI	80%

Datu avots: FM.

- 32.** Autoratlīdzību režīmu 2023. gadā izmantoja nepilni **33,5 tūkst. personu** un nodokļu ieņēmumi veidoja 22,7 milj. *euro* (no tā 80% VSAOI un 20% IIN). No 33,5 tūkst. personām tikai **60** personām ienākumi pārsniedz 50 000 *euro* sliekšni, kas neļautu tiem kvalificēties par MUN maksātājiem.
- 33.** Lielākās nozares pēc **izmaksāto** autoratlīdzību apmēra ir izglītība, radošās darbības un kino industrija.

**TOP 10 nozares, kas izmaksā autoratlīdzības, 2023. gadā**

NM NACE Apkopojošais nosaukums	Autoratlīdzības saņēmēju skaits	Ieņēmumi milj. euro
Izglītība	6 471	12,9
Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības	4 675	9,8
Kinofilmu, video filmu, televīzijas programmu un skaņu ierakstu producēšana	4 910	8,7
Izdevējdarbība	3 559	7,3
Reklāmas un tirgus izpētes pakalpojumi	3 664	7,2
Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība	4 534	5,3
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	5 405	5,1
Radio un televīzijas programmu izstrāde un apraide	1 354	5,0
Datorprogrammēšana, konsultēšana un saistītas darbības	789	4,3
Sporta nodarbības, izklaides un atpūtas darbība	1 881	2,8

Datu avots: VID datu noliktavas dati.

- 34.** Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" pārejas noteikumos noteiktais speciālais IIN režīms autoratlīdzības saņēmējiem **ir spēkā līdz 2024. gada 31. decembrim**. No 2025. gada 1. janvāra autoratlīdzību saņēmējiem, kuriem autoratlīdzību izmaksā ienākuma izmaksātājs, kas nav kolektīvā pārvaldījuma organizācija, ir jāreģistrē saimnieciskā darbība. **Attiecīgi, autoratlīdzības saņēmējs par saimnieciskās darbības ienākumiem varēs izvēlēties maksāt IIN un VSAOI vispārējā kārtībā** (t.sk. varēs izmantot iespēju veikt saimnieciskās darbības izdevumu atskaitījumus 25% vai 50% apmērā, ja nevēlas atskaitīt faktiskos saimnieciskās darbības izdevumus), **vai arī reģistrēties kā MUN maksātājs**. MUN maksātājiem ir izvēles iespēja izmantot vienkāršoto nodokļa samaksas risinājumu – SDI kontu. Vienlaikus autoratlīdzības saņēmējam ir iespēja neregistrēt saimniecisko darbību, bet ar ienākuma izmaksātāju noslēgt uzņēmuma līgumu. Šajā gadījumā ienākuma izmaksātājam jāietur IIN un VSAOI kā no darba algas vispārējā kārtībā.

#### 4. Samazinātās patentmaksas režīms

- 35.** Kā viens no vienkāršotajiem režīmiem vai atkāpe no vispārējā režīma ir samazinātā patentmaksā. Samazinātā patentmaksā ir valsts noteikts vienots fiksēts maksājums, kas ietver IIN maksājumus par fiziskās personas saimniecisko darbību. **Samazinātā patentmaksā ir 17 euro gadā vai 9 euro pusgadā.**
- 36.** Fiziskā persona var izvēlēties maksāt samazināto patentmaksu, ja atbilstoši pašas personas prognozei taksācijas gada saimnieciskās darbības ieņēmumi (pārrēķinot uz pilnu taksācijas gadu) **nepārsniedz 3 000 euro**. Samazināto patentmaksu ir tiesības maksāt, ja:
- fiziskai personai ir piešķirta vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi) un ir tiesības piemērot pensionāra neapliekamo minimumu vai fiziskā persona ir atzīta par personu ar 1. vai 2. grupas invaliditāti;
  - saimnieciskās darbības ieņēmumi pirmstaksācijas gadā nepārsniedz 3 000 euro;
  - fiziskā persona nav algas nodokļa maksātājs;
  - fiziskā persona savā saimnieciskajā darbībā nenodarbina citas personas.
- 37.** Fiziskā persona var izvēlēties maksāt samazināto patentmaksu, ja tā darbojas kādā no šādām saimnieciskās darbības jomām – ādas un tekstilizstrādājumu amatniecība, apģērbu un apavu izgatavošana un labošana, pulksteņu un slēdzeņu labošana, kā arī citi sadzīves pakalpojumi, amatniecības izstrādājumu izgatavošana, floristika, privātie mājsaimniecības pakalpojumi un mājas aprūpes pakalpojumi.
- 38.** Samazināto patentmaksu 2022. gadā izmantoja 1 335 personas. Samazinātās patentmaksas apmērs un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmērs **ir neadekvāti zems pret procesa administrēšanas izmaksām un nav pārskatīts no 2014. gada**. Tādējādi būtu nepieciešams pārskatīt un iespējams palielināt samazinātās patentmaksas apmēru un saimnieciskās darbības ieņēmumu apmēru.

**Samazinātās patentmaksas maksātāju skaits un aprēķinātie nodokļi**

2021		2022	
Skaitis	Aprēķinātie nodokļi (IIN)	Skaitis	Aprēķinātie nodokļi (IIN)
4 335*	-0,08 milj. euro	1 335	0,02 milj. euro

\*Samazinātā patentmaksa no 2021. gada, bet patentmaksas režīmu vēl izmantoja arī tie, kuri patentmaksu par šo gadu bija veikuši līdz 2020. gada beigām; nodokļi ar - zīmi, jo atmaksāja tiem, kas samaksāja gadu iepriekš, bet neturpināja darbību.

Datu avots: VID dati.

**5. Speciālie IIN piemērošanas režīmi, neregistrējot saimniecisko darbību**

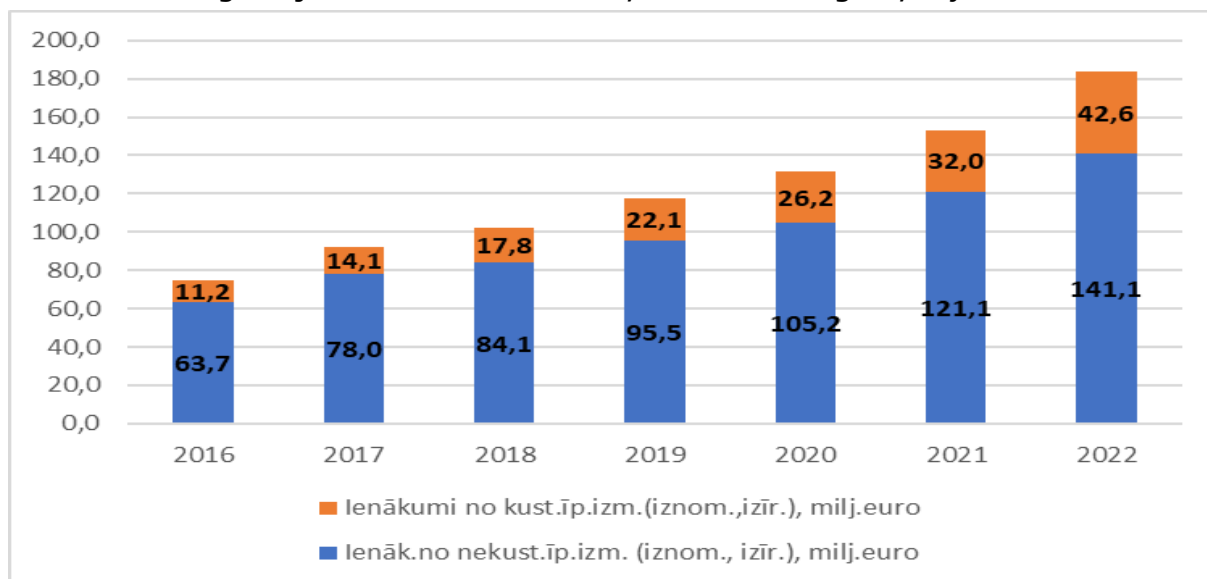
**Speciālie IIN piemērošanas režīmi, neregistrējot saimniecisko darbību**

	IIN likme	VSAOI likme	Izdevumi, kas atskaitāmi no apliekamā ienākuma
Ienākums no īpašuma iznomāšanas, <u>neregistrējot saimniecisko darbību</u>	<b>10%</b>	-	NĪN maksājums par attiecīgo nekustamo īpašumu
Ienākums no augoša meža un/vai kokmateriālu pārdošanas	<b>10%</b>	-	<b>25%</b> apmērā par ar meža atjaunošanu saistītiem izdevumiem; <b>50%</b> apmērā par kokmateriālu sagatavošanu un pārdošanu saistītiem izdevumiem.
Ienākums no metāllūžņu pārdošanas	<b>10%</b>	-	-

Datu avots: FM.

- 39. Īpašais režīms izīrētājiem**, kas dod tiesības neregistrēt saimniecisko darbību un piemērot samazināto IIN likmi 10% (paziņotā saimnieciskā darbība). Gūstot ienākumus no saimnieciskās darbības, kas saistīta ar īpašuma izmantošanu, ja saimnieciskās darbības izdevumi nerodas vai tie ir nebūtiski, maksātājam ir tiesības neregistrēt saimniecisko darbību un gūtajiem ieņēmumiem piemērot samazināto 10% likmi. Lai maksātājs varētu piemērot tam noteiktās tiesības, tam likumā noteiktā termiņā, t.i. 5 darbdienu laikā no līguma noslēgšanas par izdarīto izvēli ir jāinformē VID. Ar šo iepriekšējas paziņošanas pienākuma izpildīšanu, pirmkārt, maksātājs informē VID, ka tiek veikta saimnieciskā darbība. Šāda prasība ir ļoti būtiska no ēnu ekonomikas ierobežošanas viedokļa, jo pretējā gadījumā, ja nodokļa maksātājs plāno izvairīties no nodokļa maksāšanas, bet taksācijas gada laikā viņa veikto nepaziņoto saimniecisko darbību konstatē VID, maksātājs vienmēr varēs norādīt, ka šo ienākumu plāno deklarēt rezumējošā kārtībā. Ir konstatēti gadījumi, kad reģistrētā saimnieciskā darbība daudzos gadījumos tiek pārveidota par paziņoto saimniecisko darbību. Tāpat var konstatēt, ka atsevišķos gadījumos paziņotās saimnieciskās darbības ietvaros tiek izmaksātas ļoti lielas nomas/īres summas vienam ienākuma saņēmējam, kā arī viens ienākuma izmaksātājs izmaksā ļoti lielas nomas/īres summas.
- 40.** Dati par periodu no 2016. līdz 2021. taksācijas gadam liecina, ka laikā no 2016. gada līdz 2021. gadam kopējais apliekamais ienākums no paziņotās saimnieciskās darbības ir **pieaudzis aptuveni 2,7 reizes** – no 50 milj. euro 2016. gadā līdz 137 milj. euro 2021. gadā. Vienlaikus vērojama tendence, ka, atbilstoši ienākuma izmaksātāju paziņojumos sniegtajai informācijai, šajā pašā laika periodā **1,8 reizes ir samazinājušies ienākumi, kas izmaksāti reģistrētas saimnieciskās darbības veicējiem**, kuru saimnieciskā darbība ir saistīta ar nekustamā īpašuma izīrēšanu un iznomāšanu. Ja 2016. gadā paziņojumos norādītā šo ienākumu kopsumma bija 24,9 milj. euro, tad 2021. gadā – vairs tikai 14,2 milj. euro.

**Fizisko personu ienākumi no īpašuma iznomāšanas/izīrēšanas, neregistrējot saimniecisko darbību, 2016. - 2022. gadā, milj. euro**



Datu avots: Dati no paziņojumiem par fiziskām personām izmaksātām summām uz 21.03.2023. (nav iekļauti dati par fizisko personu ienākumiem no īpašuma iznomāšanas/izīrēšanas citai fiziskai personai).

41. Analizējot datus par 2019., 2020. un 2021. gadu attiecībā uz paziņotās saimnieciskās darbības ienākuma izmaksātājiem un izmaksātajām summām, uzmanību pievērš fakts, ka, piemēram, 2019. gadā lielākā summa, ko **viens** ienākuma izmaksātājs bija izmaksājis vienam maksātājam kā paziņotās saimnieciskās darbības – nekustamā īpašuma izīrēšanas/iznomāšanas – ienākumu, **bija 724,9 tūkst. euro**, bet kā kustamā īpašuma iznomāšanas ienākumu – 110,7 tūkst. euro. Turpmākajos gados šīs summas bija nedaudz mazākas – attiecīgi 574,3 tūkst. euro un 91,2 tūkst. euro 2020. gadā un 517,2 tūkst. euro un 62,3 tūkst. euro 2021. gadā. Tāpat kopējais lielākais ienākumu apmērs, ko izmaksā viens ienākuma izmaksātājs (iespējams, daudziem ienākuma saņēmējiem), bija ievērojams: 2019. gadā kā ienākumu no nekustamā īpašuma izīrēšanas/iznomāšanas viens ienākuma izmaksātājs izmaksāja 1 513,7 tūkst. euro, bet kā ienākumu no kustamas mantas iznomāšanas – 865,4 tūkst. euro. 2020. gadā šīs summas attiecīgi bija 1 870,8 tūkst. euro un 851,1 tūkst. euro, bet 2021. gadā – 1 746,5 tūkst. euro un 890,0 tūkst. euro.
42. Ņemot vērā, ka Latvijā joprojām ir liels ēnu ekonomikas īpatsvars, kā arī to, ka šajā vienkāršotajā nodokļu režīmā īpašuma izīrēšana un iznomāšanai nodokļa likme ir tikai 10%, kamēr citos gadījumos – vismaz 20%, kā arī no paziņotās saimnieciskās darbības nav veicamas VSAOI, negodīgiem nodokļu maksātājiem var rasties vēlme vienkāršoto nodokļu režīmu izmantot nodokļu optimizācijas shēmu veidošanai vai pat kā avotu "aplokšņu algu izmaksai", tādējādi būtiski samazinot valstij maksājamo nodokļu apmēru. Par šādas tendences esamību pamatotas aizdomas rada fakts, ka vienkāršotā nodokļa režīma izmantotāji, kam nav tiesību atskaitīt saimnieciskās darbības izdevumus, reģistrējas kā pievienotās vērtības nodokļa maksātāji un tiem notiek darījumi ar saistītām personām likuma "Par nodokļiem un nodevām" izpratnē vai personām, ar kurām nodokļa maksātājs ir darba vai citās attiecībās.



## 6. Sezonas laukstrādnieki

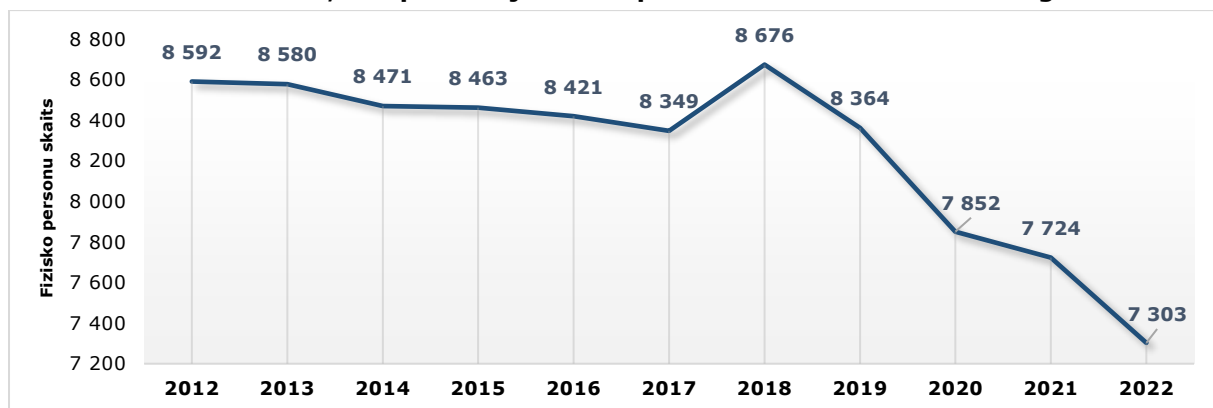
43. Sezonas laukstrādnieku ienākums ir ienākums, ko sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa maksātājs gūst taksācijas gada periodā no **1. aprīļa līdz 30. novembrim** sezonas rakstura darbos:
- augļkoku, ogulāju un dārzeņu sējā vai stādīšanā,
  - sējumu un stādījumu kopšanā,
  - ražas novākšanā, augļu, ogu un dārzeņu šķirošanā,
  - kā arī akmeņu lasīšanā sējumu, stādījumu un zālāju platībās.
44. Sezonas laukstrādnieks nedrīkst būt nodarbināts vairāk kā **90 dienas**, un tas nedrīkst pārsniegt **3 000 euro**.
45. Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa likme ir **15%**, bet ne mazāka kā **0,70 euro** katrā nodarbinātības dienā.
46. Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa piemērošanas normatīvais regulējums tiek regulāri izvērtēts. **Nākamā izvērtēšana notiks 2025. gadā** par laika posmu no 2021. gada līdz 2024. gadam – izvērtējot sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa piemērošanu regulējošo normu praktiskās īstenošanas gaitu un sasniegtos rezultātus attiecībā uz neregistrētās nodarbinātības izmaiņu tendenci augļkopības un dārzkopības nozarē un sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa režīma efektivitāti, t. sk., attiecībā uz valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un sociālās apdrošināšanas pakalpojumu pieejamību īslaicīgajos sezonas darbos nodarbinātajām personām. Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa ieviešanas rezultātus līdz 2025. gadam vērtēs, vai tiks sasniegti **šādi kritēriji**:
- sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa ieņēmumi budžetā 2024. gadā būs vismaz **370 000 euro**;
  - sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa maksātāju skaits 2024. gadā būs vismaz **7 700 fiziskas personas**;
  - 2024. gadā salīdzinājumā ar 2020. gadu sezonas laukstrādnieku ienākuma izmaksātāju **skaits pieaudzis par 15%**.
47. Jāatzīmē, ka iepriekšējos divos izvērtējumos (par laika periodu no 2015. gada līdz 2017. gadam un laika periodu no 2018. gada līdz 2020. gadam) **izvirzītie kritēriji tika izpildīti tikai daļēji**<sup>6</sup>.

## 7. Jūrnieki, kas nodarbināti uz starptautiskiem kuģiem

48. Ienākumiem, ko fiziskas personas gūst uz tādu darba attiecību pamata, kas paredz šo personu nodarbināt uz starptautiskos pārvadājumos izmantojama kuģa, tiek piemērots IIN speciāls režīms.
49. Par taksācijas gada mēnesi, kurā persona ir nodarbināta (darba attiecībās) uz starptautiskos pārvadājumos izmantojama kuģa, minētās personas (jūrnieku) ienākumi, par kuriem maksājams algas nodoklis, ir uz darba attiecību pamata gūtā ienākuma daļa šādā apmērā:
- **virsniekiem** — MK noteikto **2,5** mēneša MA apmērā;
  - **pārējam personālam** — MK noteikto **1,5** mēneša MA apmērā.
50. Algas nodokli ietur un budžetā iemaksā darba devējs – Latvijas sabiedrība, kas nodarbina jūrnieku un izmaksā atlīdzību. Savukārt, ja personu nodarbina darba devējs, kurš nav Latvijas Republikas rezidents un kura pienākums nav ieturēt IIN izmaksas vietā, jūrniekam pašam ir jāiesniedz gada ienākumu deklarācija.

<sup>6</sup> Informatīvais ziņojums "Par samazinātu darbaspēka nodokļu likmju piemērošanu sezonālajos darbos nodarbināto ienākumam" (MK 2022. gada 1. marta sēdes Nr. 12 28.§ ([Informatīvais ziņojums "Par samazinātu darbaspēka nodokļu likmju piemērošanu sezonālajos darbos nodarbināto ienākumam" | POLSIS \(mk.gov.lv\)\)](#))).

Jūrnieku skaits, kas piemērojuši IIN speciālo režīmu 2012. – 2022. gadā\*



\* Fizisko personu skaits, kas VID iesnieguši GID D2<sup>1</sup> pielikumu.

Datu avots: FM.

## 8. Jaunuzņēmumos nodarbinātie

51. Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma **mērķis** ir veicināt jaunuzņēmumu veidošanos Latvijā, tādējādi sekmējot pētniecību, kā arī inovatīvu ideju, produktu vai procesu izmantošanu saimnieciskajā darbībā (pētniecības produktu komercializāciju).
52. Jaunuzņēmumam ir tiesības **pieteikties fiksēta maksājuma** veikšanai par darba ņēmēju no divu Ministru kabineta noteikto minimālo mēneša darba algu apmēra, piemērojot vispārējo **VSAOI likmi – 34,09% apmērā**, no kuras 23,59% maksā darba devējs un 10,50% – darba ņēmējs.
53. Jaunuzņēmuma darba ņēmējs, par kuru veikts fiksētais maksājums par jaunuzņēmumā gūto ar algas nodokli apliekamo ienākumu, **ir tiesīgs nemaksāt IIN**.
54. Atbalsta programmu ietvaros *de minimis* atbalsta apmēru aprēķina par katru atbalsta programmā fiksētajam maksājumam pieteikto darba ņēmēju, no darba ņēmējam vispārējā nodokļu režīma ietvaros (t.i., režīmā, kas būtu jāpiemēro, ja jaunuzņēmums nepedalītos paredzētajā atbalsta programmā) aprēķināmajiem nodokļiem (IIN un VSAOI), atņemot faktiski samaksāto fiksēto maksājumu un atbalsta programmas ietvaros samaksāto IIN.
55. Papildus skatīt Ekonomikas ministrijas sagatavotu ziņojumu "Par Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likuma īstenošanu".<sup>7</sup>

## Vispārējā deklarēšanās

56. Fiziskajām personām (FP) gada laikā gūtos ienākumus ir pienākums deklarēt gada ienākumu deklarācijā (GID) VID EDS.
57. Lai mazinātu ēnu ekonomiku un veicinātu nodokļu samaksu, ir izvērtēta iespēja pilnveidot esošo ienākumu deklarēšanas sistēmu (vispārējā iedzīvotāju ienākumu deklarēšana). *Ēnu ekonomikas ierobežošanas plānā 2024. – 2027. gadam* ir **ietverts 1.3.1. pasākums**, kas paredz izvērtēt, vai esošajai iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas kārtībai ir nepieciešami papildinājumi, kas mazinātu ēnu ekonomiku, veicinātu nodokļu nomaksas kultūru, bet vienlaikus nepalielinātu administratīvo un birokrātisko slogu. Šī uzdevuma ietvaros 2024. un 2025. gada laikā tiks veikts darbs, lai radītu konceptuālu risinājumu vispārējās iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas sistēmas pilnveidošanai. Uzlaboto vispārējo iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas sistēmu, kas paredzētu ne tikai plašāku ienākumu deklarēšanās pienākumu, bet arī plašāku informācijas sniegšanas pienākumu VID par izmaksātājām summām, **plānots ieviest ar 2026. gadu** (detalizētāk skatīt pielikuma 5. punktā).

<sup>7</sup> Ministru kabineta 2022. gada 31. maija sēdē apstiprinātais Ekonomikas ministrijas informatīvais ziņojums.

**Pieejams:** [https://tapportals.mk.gov.lv/legal\\_acts/9d6ee330-ec74-49f0-b2b4-54273ab76d35](https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/9d6ee330-ec74-49f0-b2b4-54273ab76d35)

## Darbaspēka piesaiste īslaicīgos darbos

58. Darba devēji Latvijā, kuru darba specifika ir saistīta ar sezonālītāti un neplānotām pieprasījuma izmaiņām (straujš klientu pieaugums uz īsu laika posmu), norāda uz administratīvām problēmām, pieņemot un atlaižot īslaicīgā darba veicējus.
59. Darba devēju konstatētās problēmas ir identificētas jau FM iepriekš izstrādātajā informatīvajā ziņojumā par administratīvā sloga mazināšanas iespējām nodarbinātajiem īstermiņa darbos<sup>8</sup>.
60. Tomēr vērtējot citu valstu praksi ir konstatēts, ka situācija ar īstermiņa darbaspēka pieprasījumu Latvijā nav unikāla<sup>9</sup>, bet citās valstīs to risina īslaicīgi piesaistot nomāto darbaspēku, kas ļauj darba devējam ietaupīt administratīvos resursus uz darbinieku pieņemšanu, atlaišanu u.c. darbībām, bet vienlaicīgi nodrošina darbiniekam noteikta līmeņa sociālo garantiju kopumu, jo par veikto darbu tiek maksāti darbaspēka nodokļi.
61. **Latvijā jau šobrīd ir pieejami pagaidu nodarbinātības (personāla nomas) pakalpojumi.** Var teikt, ka šī joma Latvijā turpina attīstīties un veidojas jauni darbaspēka nodrošinājuma pakalpojuma uzņēmumi<sup>10</sup>, kas piedāvā īslaicīgo darbinieku nomu.
62. Šie uzņēmumi saviem potenciālajiem klientiem piedāvā izveidotas mājas lapas un platformas, kurās gan īslaicīgā darba meklētāji, gan uzņēmumi, kuriem nepieciešami pagaidu darbinieki, sniedzot informāciju un slēdzot līgumus par personāla nomu, var atrast viņu prasībām un kvalifikācijai, gan paredzētā darba ilgumam un par piedāvāto samaksu pieejamu pagaidu darbinieku ar personāla nomas līgumu.

### Pagaidu darbs (no darba ņēmēja puses)

- Tiek noslēgts darba līgums ar personāla nomas uzņēmumu uz noteiktu laiku, nomas uzņēmums ir darba devējs, bet pats darbs tiek veikts citā uzņēmumā, kas ir faktiskais darbaspēka izmantotājs;
- Izpildot prasītos darbus vienā uzņēmumā, kas izmanto personāla nomas pakalpojumus, personāla nomas uzņēmums var piedāvāt darba ņēmējam darbu citā uzņēmumā;
- Fiziskā persona visu laiku ir darba ņēmējs (pagaidu darbinieks) personāla nomas uzņēmumā, bet mainās tikai darba atrašanās vieta.

### Pagaidu nodarbinātība (personāla noma)

- Šāds pakalpojums ļauj izmantot darbaspēku īslaicīgi vai ilgtermiņā, bez nepieciešamības tos tieši nodarbināt savā uzņēmumā (bez administratīvā sloga);
- Personāla iznomātājs ir tiešais darba devējs fiziskai personai (darba ņēmējam) un nes atbildību par darbinieku atlasīšanu, darba attiecību administrāciju, nodokļu nomaksu un personāla uzskaiti saskaņā ar likumdošanu;
- Personāla iznomātāja klients (uzņēmums, kas izmanto personāla nomas pakalpojumus) nodrošina tikai darbiniekam īslaicīgā darba aprīkojumu, nes atbildību par drošiem darba apstākļiem un kontrolē darba kvalitāti.

63. Papildu jānorāda, ka personāla nomas uzņēmumu piedāvātie nomas darbinieki pēc veiksmīgas sadarbības ar uzņēmumu, kurā tiek veikti īstermiņa darbi, dažkārt noslēdz pastāvīgā darba līgumus ar šiem konkrētajiem īstermiņa darbu piedāvātājiem (~20%).
64. Līdz ar to **šobrīd darba devējam, lai nodrošinātu neplānotus īstermiņa darbus uzņēmumā, pastāv divi iespējamie risinājumi:**
- izmantot personāla nomas pakalpojumu vai
  - pieņemt darbā fizisko personu pašā uzņēmumā uz terminētu darba līgumu.

Katram variantam ir pozitīvās un negatīvās puses un atkarībā no uzņēmuma specifikas uzņēmumi var izvēlēties drošāko un pieņemamāko risinājumu.

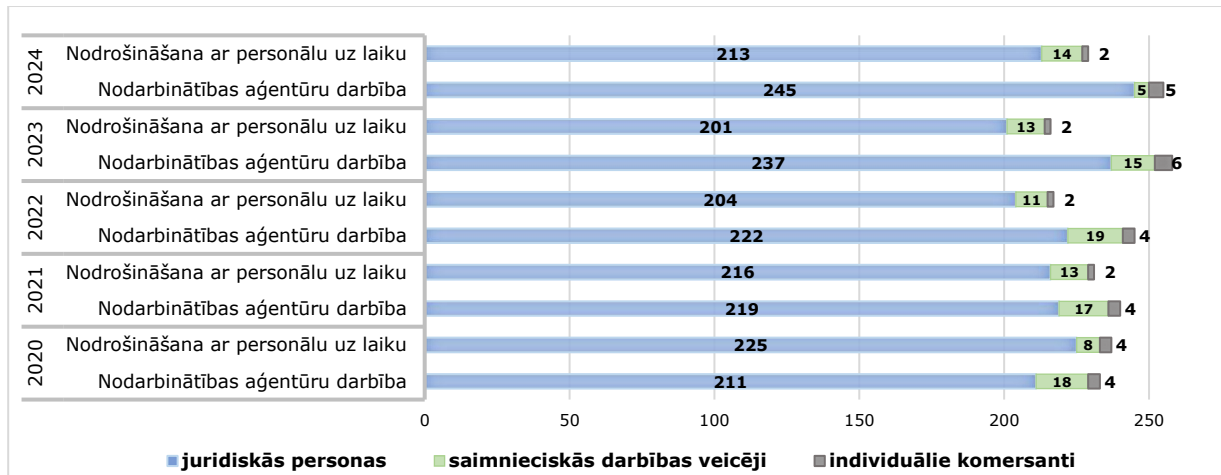
<sup>8</sup> Informatīvajā ziņojumā "Par risinājumu administratīvā sloga mazināšanai (nemazinot nodokļu slogu) attiecībā uz personām, kuras nodarbinātas īstermiņa darbos" projekts (23-TA-509).

<sup>9</sup> LBAS 2012. gadā izstrādātais ziņojums Darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma sniedzēju darbības regulējums ([pagaidu.darba\\_agenturu\\_regulejums\\_n.mickevica\\_31.10.2012\\_final-2.pdf \(arodbiedribas.lv\)](#)).

<sup>10</sup> Šobrīd ir zināmi vairāki šādu pakalpojumu piedāvātāji Latvijā, piemēram, **SIA BIURO**, kas daļu no pakalpojumu piedāvājuma veic caur platformu **workis.lv**; **SIA Aveluk** grupa (pakalpojumu piedāvā jau 8 gadus); **SAS Manpower** Lit.

- 65. Personāla noma minimizē administratīvo slogu uzņēmējiem attiecībā uz īstermiņa darbaspēka piesaisti**, jo darbaspēkā pieņemšanas, atlaišanas, darbaspēka nodokļu aprēķināšanas, paziņošanas VID un maksāšanas administratīvās darbības tiek pārceltas uz personālā nomas pakalpojuma nodrošinātāju (iznomātāju).
- 66. Saistībā ar personāla nomu var skatīt divus nodokļu maksātāju norādītus pamatdarbības veidus – nodarbinātības aģentūru darbība un personālu uz laiku nodrošināšana.** Pēc VID datiem 2024. gadā ar personāla nomu saistīti **484 nodokļu maksātāji** un no tiem tikai 252 ir PVN maksātāji (*detalizētāk skatīt informāciju pielikuma 3. punktā*).

**Nodokļu maksātāju skaits, kas iespējami nodarbojas ar personāla nomu<sup>11</sup>**



\* Nodokļu maksātāju skaits katra gada 1. janvārī.

Datu avots: VID dati uz 23.04.2024.

<sup>11</sup> Nodokļu maksātāji ar pamatdarbības veidiem – nodarbinātības aģentūru darbības (NACE 2.redakcijas kods 7810) un nodrošināšanas ar personālu uz laiku (NACE 2.redakcijas kods 7820).



## Turpmākie iespējamie risinājumi – rīcības virzieni

- 67.** No 2025. gada 1. janvāra paredzēts īstenot speciālā IIN režīma autoratlīdzības saņēmējiem transformāciju. Tādējādi vairs netiks piemērots speciālais IIN režīms autoratlīdzības saņēmējiem, bet autoratlīdzību saņēmējiem (kuriem autoratlīdzību izmaksā ienākuma izmaksātājs, kas nav kolektīvā pārvaldījuma organizācija) būs jāreģistrējas kā saimnieciskās darbības veicējiem. Attiecīgi autoratlīdzību saņēmēji varēs izvēlēties kādu no citiem spēkā esošajiem nodokļu režīmiem. Lai atvieglotu šo pāreju:
- 67.1.** Labklājības ministrija sadarbībā ar Kultūras ministriju **izvērtēs iespēju** noteikt regulējumu, kas paredz, ka autoratlīdzības saņēmējs nezaudē sociālās apdrošināšanas pakalpojumu (piemēram, bezdarbnieka pabalstu vai maternitātes pabalstu), ja tas vienlaikus saņem neregulāru autoratlīdzības ienākumu;
- 67.2.** lai MUN režīmu padarītu draudzīgāku nodokļu maksātājiem, kuri saņem neregulārus ienākumus, Finanšu ministrija sadarbībā ar VID **izvērtēs iespēju** precizēt *Mikrouzņēmumu nodokļa likumā* noteikto regulējumu, kas paredz MUN statusa zaudēšanu, ja MUN maksātājam nav apgrozījuma, kā arī izvērtē ierobežojumu MUN maksātājam (kas ir pārtraucis saimniecisko darbību un MUN maksāšanu taksācijas periodā un nav izvēlēties veikt saimniecisko darbību citā nodokļu režīmā) atkārtoti reģistrēties par MUN maksātāju, ja starplaikos saimnieciskā darbība netiek veikta. Tomēr minētā pasākuma ieviešana negarantē nemainīgu kredītiestādes cenu politiku par SDI konta izmantošanu, ja tiek precizēts MUN regulējums;
- 67.3.** Valsts ieņēmumu dienests sniedz atbalstu nodokļu maksātājiem pārejā no speciālā IIN režīma autoratlīdzības saņēmējiem uz citiem nodokļu maksāšanas režīmiem un īsteno sistēmas sakārtošanu, nodrošinot iespēju vienlaikus reģistrēties kā MUN maksātājam un SDI konta izmantotājam, nepieciešamības gadījumā veicot grozījumus normatīvajos aktos (likumā "*Par nodokļiem un nodevām*").
- 68.** Ir identificēta problēma, ka norēķinos starp fiziskajām personām (kas nav saimnieciskās darbības veicējas) netiek veikta nodokļu nomaksa. Lai mazinātu ēnu ekonomiku un **atvieglotu** nodokļu **nomaksu** par fiziskās personas, kura nav reģistrējusi saimniecisko darbību, gūto ienākumu, VID sadarbībā ar sociālajiem partneriem izvērtē iespēju ieviest vienkāršotu, elektronisku risinājumu (aplikāciju), kura ietvaros nodokli 25% apmērā (nodokļa sadalījums: 80% – VSAOI, 20% – IIN) varētu labprātīgi ieturēt un iemaksāt budžetā arī fiziskā persona – pakalpojuma saņēmējs. VID minēto risinājumu ieviešanas iespējas izvērtē līdz 2025. gada 1. jūnijam. Ja tiek atbalstīts šāds risinājums, Finanšu ministrija izvērtē iespējamo grozījumu veikšanu normatīvajos aktos. Attiecīgi šo risinājumu varētu piemērot ar 2026. gadu. **Iespējamā problēma šim risinājumam var būt konkurence ar vienkāršoto nodokļa samaksas risinājumu – SDI kontu, kas pašlaik ir pieejams MUN maksātājiem.**
- 69.** Finanšu ministrija izvērtē iespēju saimnieciskās darbības veicējiem – IIN maksātājiem ieviest nosacītu saimnieciskās darbības izdevumu normu 25% apmērā (līdzīgi kā autoratlīdzības saņēmējiem), kas saimnieciskās darbības veicējiem būtu kā izvēles iespēja. Ja šāds risinājums tiek uzskatīts par lietderīgu, Finanšu ministrija izstrādā grozījumus likumā "*Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*" līdz 2025. gada 31. decembrim (attiecīgi šo risinājumu varētu piemērot ar 2026. gadu).
- 70.** Lai pilnveidotu esošo iedzīvotāju ienākuma deklarēšanas sistēmu, *Ēnu ekonomikas ierobežošanas plānā 2024. – 2027. gadam* ir **ietverts 1.3.1. pasākums**. Saistībā ar šo pasākumu VID **vērtēs arī nepieciešamību** saņemt informāciju par fizisku personu tādiem ienākumiem, par kuriem informācija līdz šim netiek saņemta (piemēram, ar IIN neapliekamie ienākumi, pašvaldību izmaksātie maksājumi fiziskajām personām, pabalsti u.c.).
- 71.** Veicinot labprātīgu nodokļu saistību izpildi *Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāna 2024. – 2027. gadam* ietvaros līdz 2024. gada beigām plānots ieviest pasākumus, kas paredz informācijas sniegšanu par skaidras naudas iemaksām un izmaksām bankomātos, kuras pārsniegs noteikto summas apmēru, pienākumu informēt VID par faktu, ka darbiniekam

darba alga tiek izmaksāta skaidrā naudā, ieviest pienākumu tirdzniecības nozarē strādājošiem uzņēmumiem ar apgrozījumu virs 50 000 *euro* gadā nodrošināt iespēju klientiem norēķināties bezskaidrā naudā. Plāna pasākumu kopums ir vērsts uz bezskaidras naudas aprites popularizēšanu, palielinās skaidras naudas aprites pārredzamību, veicinās "aploksņu algu" riska samazinājumu, kā arī samazinās nezināmās izcelsmes skaidras naudas apriti.

- 72.** VID jau šobrīd aktīvi strādā pie digitālu instrumentu izstrādes un EDS modernizācijas, kas uzlabos produktivitāti un samazinās laiku, kas patērējams administratīviem darbiem. Turpinās darbs pie lietotājoorientētu, vienkāršotu pakalpojumu attīstīšanas un digitālo pašapkalpošanās risinājumu izstrādāšanas.
- 73.** Lai būtu iespējams sagrupēt visu valsts iedzīvotājus pēc to nodarbinātības/ ienākumu rakstura, nākotnē jāspēj piekļūt un apzināt informāciju, kas šobrīd nav pieejama VID sistēmās (*nav skaidrības par iedzīvotājiem, kuri ilgstoši dzīvo un strādā ārvalstīs; nav informācijas par visiem ar nodokļiem neapliekamiem ienākumiem*). Lai panāktu visu iedzīvotāju iespējamu kartēšanu, nepieciešams: nodrošināt pastāvīgu informācijas apmaiņu starp institūcijām, t.sk. arī pašvaldībām, un būtu jāievieš vispārējā deklarēšanās.
- 74.** VID sadarbībā ar Labklājības ministriju izvērtēs iespējas un sniegs priekšlikumus procedūras vienkāršošanai – saimnieciskās darbības reģistrācijai, īstermiņa darba attiecību reģistrācijai.

## Pielikums – Statistika

Pielikumā ietverta šāda papildinoša informācija:

1. Sociālā apdrošināšana – veidi un apdrošināmās personas;
2. Informācija par nodokļa maksātājiem, kuriem aprēķinātas VSAOI piemaksas;
3. Informācija par nodokļu maksātājiem, kas iespējami saistīti ar personāla nomu;
4. Informācija, par fiziskām personām – saimnieciskās darbības veicējiem;
5. Vispārējā iedzīvotāju ienākumu deklarēšana (plānotais deklarēšanas uzlabotais modelis);

### 1. Sociālā apdrošināšana – veidi un apdrošināmās personas:

**Sociālās apdrošināšanas veidi** ir šādi:

- 1) valsts pensiju apdrošināšana;
- 2) sociālā apdrošināšana bezdarba gadījumam;
- 3) sociālā apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām;
- 4) invaliditātes apdrošināšana;
- 5) maternitātes, paternitātes un slimības apdrošināšana;
- 6) vecāku apdrošināšana;
- 7) veselības apdrošināšana.

**Sociāli apdrošināmās personas:**

**Sociālajai apdrošināšanai obligāti ir pakļauti** visi 15 gadu vecumu sasniegušie **darba ņēmēji**, kurus nodarbina darba devējs — iekšzemes nodokļu maksātājs, citas dalībvalsts nodokļu maksātājs vai citas dalībvalsts komersanta filiāle (pastāvīgā pārstāvniecība).

Sociālajai apdrošināšanai obligāti ir pakļauti visi 15 gadu vecumu sasniegušie iekšzemes darba ņēmēji pie darba devēja — ārvalstnieka un ārvalstu darba ņēmēji pie darba devēja — ārvalstnieka.

Obligāti apdrošinātas personas	Brīvprātīgi var pievienoties
<ul style="list-style-type: none"> <li>• personas, kuras kopj bērnu un saņem bērna kopšanas pabalstu;</li> <li>• personas, kuras saņem vecāku pabalstu;</li> <li>• personas, kuras saņem bezdarbnieka pabalstu;</li> <li>• personas ar invaliditāti, kuras nav reģistrētas kā darba ņēmēji vai nav obligāti sociāli apdrošinātas kā pašnodarbinātie;</li> <li>• personas, kuras saņem bērna invalīda kopšanas pabalstu;</li> <li>• personas, kuras saņem maternitātes, paternitātes vai slimības pabalstu;</li> <li>• personas, kuras saņem atlīdzību par adoptējamā bērna aprūpi;</li> <li>• personas, kuras saņem atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu;</li> <li>• personas, kuru laulātais pilda diplomātisko un konsulāro dienestu ārvalstīs un kuras uzturas attiecīgajā ārvalstī kā personas laulātais;</li> <li>• personas, kuras atrodas attiecīgajā ārvalstī dienesta pienākumus pildoša karavīra laulātā statusā;</li> <li>• personas, kuras pilda valsts aizsardzības dienestu tiešo dienesta pienākumu izpildes laikā;</li> <li>• personas, kuras veic algotos pagaidu sabiedriskos darbus vai piedalās NVA organizētajā pasākumā "<i>Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība</i>";</li> <li>• pašnodarbinātie;</li> <li>• Jaunuzņēmuma darbinieki, kuriem piemēro valsts atbalstu nodokļu nomaksai, ir sociāli apdrošināmi saskaņā ar Jaunuzņēmumu darbības atbalsta likumu.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 15 gadu vecumu sasniegušās personas, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvija un kuras nav pakļautas obligātajai sociālajai apdrošināšanai;</li> <li>• pensiju apdrošināšanai brīvprātīgi var pievienoties persona, kurai saskaņā ar likumu "<i>Par valsts pensijām</i>" nav piešķirta valsts vecuma pensija;</li> <li>• pensiju apdrošināšanai, invaliditātes apdrošināšanai, maternitātes un slimības apdrošināšanai un vecāku apdrošināšanai — pašnodarbinātā laulātais, kurš nav sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, vai kuram nav piešķirta valsts vecuma pensija (tai skaitā priekšlaicīgi);</li> <li>• personas, kuras maksā sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokli;</li> <li>• profesionāli sportisti;</li> <li>• diasporas locekļi.</li> </ul>

**Fizisko personu (kuras 31.12.2022. bija vecumā no 18 līdz 63 gadiem un kurām nebija invaliditātes), kuras 2022. gadā guvušas ienākumus, par ko VID iesniegti pārskati, bet par kurām nav aprēķinātas vai kuras nav aprēķinājušas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, skaita sadalījums pēc kopējā ienākumu apmēra un ienākumu veida**

Ienākumu veids	Fiziskās personas kopējais gūto ienākumu apmērs 2022. gadā, euro										Kopā
	Līdz 100	No 100 līdz 1 000	No 1 000 līdz 3 000	No 3 000 līdz 5 000	No 5 000 līdz 10 000	No 10 000 līdz 20 000	No 20 000 līdz 30 000	No 30 000 līdz 62 800	No 62 800 līdz 78 100	Virš 78 100	
Kopējie ienākumi ir tikai pensijas, pabalsti, Covid-19 krīzes pārvarēšanas atbalsti <sup>1</sup>	1 585	15 797	16 312	3 801	5 144	1 564	149	24			<b>44 376</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra ir ienākumi, kas saistīti ar īpašuma atsavināšanu <sup>2</sup>	2 863	8 426	3 990	1 769	2 296	1 806	709	529	80	99	<b>22 567</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra (bet ne tikai) ir pensijas, pabalsti, Covid-19 krīzes pārvarēšanas atbalsti <sup>1</sup>	64	2 017	4 288	1 838	3 343	2 028	249	70			<b>13 897</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra ir ienākumi no kapitāla, kas nav kapitāla pieaugums <sup>3</sup>	9 169	652	347	147	168	138	81	81	25	87	<b>10 895</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra ir stipendijas, atļūdzības un palīdzības maksājumi <sup>4</sup>	485	4 678	2 121	326	281	54	17	12	2	3	<b>7 979</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra ir citi ar nodokli neapliekami ienākumi	183	1 868	1 448	348	304	134	55	26	2	4	<b>4 372</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra ir nerezidentu gūtie ienākumi Latvijā <sup>5</sup>	933	1 682	845	147	95	81	37	40	7	25	<b>3 892</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra ir ienākumi no kapitāla pieauguma		19	59	75	164	205	156	308	61	367	<b>1 414</b>
Cits ienākumu veids/ dažādi ienākumu veidi	1 447	1 206	729	519	572	515	216	270	60	156	<b>5 690</b>
Vismaz puse no kopējo ienākumu apmēra ir norādīti tikai gada ienākumu deklarācijā (strukturizēti nav nosakāms ienākumu veids)	79	432	1 260	1 164	1 742	1 578	1 092	2 076	617	1 164	<b>11 204</b>
<b>Kopā</b>	<b>16 808</b>	<b>36 777</b>	<b>31 399</b>	<b>10 134</b>	<b>14 109</b>	<b>8 103</b>	<b>2 761</b>	<b>3 436</b>	<b>854</b>	<b>1 905</b>	<b>126 286</b>

<sup>1</sup> Slimības pabalsti ("B" daļa); vecuma pensija; invaliditātes pensija; izdienes pensija; apgādnieka zaudējuma pensija; VSAA izmaksātie pabalsti un atļūdzības; pārmaksātās VSAOI, kas ir atmaksātas; pensija, kas izmaksāta saskaņā ar ES regulām un starpvalstu līgumiem; pensijai pielīdzināms ienākums; VID izmaksātie dīkstāves un subsīdijas atbalsti Covid-19 krīzes pārvarēšanai.

<sup>2</sup> Iegūumi no savas lauksaimniecības produkcijas un ievāktu savvaļas velšu pārdošanas; ienākumi no autoratļūdzības, ko izmaksā kolektīvā pārvaldījuma organizācijas (izņemot autortiesību mantinieku ienākumus); ienākumi no metāllūzņu pārdošanas; ienākumi no personīgā īpašuma atsavināšanas (izņemot nekustamo īpašumu); ienākumi no nekustamā īpašuma izmantošanas (iznomāšanas, izīrēšanas); ienākumi no citas saimnieciskas darbības; ienākumi no uzņēmuma līguma; ienākumi no kustamā īpašuma izmantošanas (iznomāšanas, izīrēšanas); ienākumi no kokmateriālu un augoša meža atsavināšanas; autoratļūdzība, ko izmaksā autortiesību mantiniekiem un citu tiesību pārņēmējiem; ienākums no pārdošanai izgatavotas vai iegādātas lietas (ķermeniskas vai bezķermeniskas) pārdošanas; ienākums no ieguldījumu fondu ieguldījumu apliecinājuma pārdošanas; ienākums no samaksas par intelektuālo īpašumu vai no literatūras, zinātnes vai mākslas darbu, atklājumu, izgudrojumu un rūpniecisko paraugu autoru un izpildītāju darbu radīšanas, izdošanas, izpildīšanas vai citādas izmantošanas.

<sup>3</sup> Dividendes, dividendēm pielīdzināms ienākums vai nosacītās dividendes; procenti; ienākums no privātajos pensiju fondos veikto iemaksu ieguldīšanas; papildpensijas kapitāls, kas veidojies no darba devēja veiktajām iemaksām privātajos pensiju fondos atbilstoši licencētiem pensiju plāniem un izmaksāts pensiju plānu dalībniekiem; ienākumi, ko saņem likvidācijas vai reorganizācijas gadījumā; ienākums no dzīvības apdrošināšanas līguma ar līdzekļu uzkrāšanu.

<sup>4</sup> Stipendijas; apdrošināšanas atļūdzība; palīdzība, kas likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" noteikto 1 000 euro ietvaros ir neapliekams ienākums; palīdzība, kas likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" noteikto 2 000 euro ietvaros ir neapliekams ienākums; ienākumi, ko NVA klasificējusi kā stipendijas vai atļūdzības; ienākumi, kas izmaksāti no pašvaldības budžeta kā atļūdzība fiziskajai personai par sociālās aprūpes pakalpojuma - aprūpe mājās - sniegšanu.

<sup>5</sup> "Iedzīvotāju ienākuma nodokļa pārskatā par fiziskās personas - nerezidenta gūtajiem ienākumiem un samaksāto nodokli Latvijas Republikā" norādītie ienākumi.

Datu avots: VID dati uz 23.04.2024.



## 2. Informācija par nodokļa maksātājiem, kuriem aprēķinātas VSAOI piemaksas:

Līdz 2024. gada aprīlim VSAA aprēķinājusi VSAOI piemaksas par 2021. gada 3. ceturksni, 2022. gada martu, 2. ceturksni, 3. ceturksni un 4. ceturksni, 2023. gada visiem ceturkšņiem, kā arī veikusi pārrēķinu par 2021. un 2022. gadu.

### Statistika, par nodokļu maksātājiem, kuriem aprēķinātas VSAOI piemaksas

	2022				2023			
	marts	2. cet.	3. cet.	4.cet	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4.cet
<b>NM skaits, kam aprēķinātas piemaksas</b>	<b>16 375</b>	<b>21 068</b>	<b>16 358</b>	<b>18 372</b>	<b>22 137</b>	<b>21 395</b>	<b>20 248</b>	<b>19 774</b>
<b>Aprēķinātā piemaksājamā summa, tūkst. euro</b>	<b>1 846,10</b>	<b>5 274,16</b>	<b>4 142,72</b>	<b>4 277,49</b>	<b>6 700,22</b>	<b>6 202,47</b>	<b>5 702,84</b>	<b>5 428,75</b>
<b>Darba ņēmēji</b>								
Darba devēju skaits	14 028	17 769	13 213	15 180	19 241	17 822	16 630	16 169
Darba vietu skaits par kurām aprēķināta piemaksājamā summa	28 475	38 604	26 874	30 718	44 975	40 194	37 554	34 234
Darba ņēmēju skaits par kuriem aprēķināta piemaksājamā summa	27 271	35 968	23 548	28 882	42 249	37 630	35 137	32 024
Aprēķinātā piemaksājamā summa, tūkst. euro	1 784,13	5 095,25	3 978,30	4 108,56	6 523,81	5 975,80	5 478,24	5 196,00
Vidējā piemaksājamā summa darba devējam	127	287	301	271	339	335	329	321
Vidējā piemaksājamā summa par vienu darba vietu	63	132	148	134	145	149	146	152
<b>Pašnodarbinātās personas</b>								
Personu skaits, kurām jāveic piemaksas	2 347	3 299	3 145	3 192	2 896	3 573	3 618	3 605
Aprēķinātā piemaksājamā summa, tūkst. euro	61,96	178,9	164,42	168,94	176,42	226,67	224,6	232,75
Vidējā piemaksājamā summa	26	54	50	53	61	63	62	65

\* Apkoptā informācija var mainīties atbilstoši VSAA veiktajiem piemaksājamo summu pārrēķiniem/precizējumiem.

Datu avots: VID dati uz 24.04.2024.

## 3. Informācija par nodokļu maksātājiem, kas iespējami saistīti ar personāla nomu:

Saskaņā ar *Darba likumā* noteikto (4. panta otrā daļa), ja darba līgumu ar darbinieku slēdz darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma sniedzējs, lai uz noteiktu laiku norīkotu darbinieku veikt darbu darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma saņēmēja labā un vadībā, par darba devēju uzskatāms darbaspēka nodrošināšanas pakalpojuma sniedzējs.<sup>12</sup>

<sup>12</sup> Šeit jāatzīmē, ka šādas situācijas aprūrina statistikas precizitāti par vidējām algām un nodarbināto skaitu **nozārēs**, kā arī par budžetā gūtajiem ieņēmumiem no darba spēka nodokļiem (jo statistiski viss notiek nodrošināšanas ar personālu nozarēs, bet faktiski - citās nozarēs).

Tādējādi saprotams, ka darba līgumus ar darbiniekiem slēdz uzņēmums, kas nodarbojas ar īstermiņa nodarbināto iznomāšanu, kā arī izmaksā algu šiem darbiniekiem, kas darbu veic citā uzņēmumā.

Darba devējs – Latvijas rezidents – vispārējā gadījumā aprēķina, ietur un iemaksā Latvijas speciālā budžeta kontā VSAOI par katru darba ņēmēju atbilstoši likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 20. un 21. panta pirmajai un otrajai daļai. Maksātāja algas nodokli aprēķina un budžetā iemaksā darba devējs (likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 4. panta pirmās daļas 1. punkts).

**Attiecīgi Latvijas uzņēmums (kas nodarbojas ar īstermiņa nodarbināto iznomāšanu un noslēdz ar darbiniekiem darba līgumu) reģistrē šos darbiniekus VID un veic arī nodokļu aprēķināšanu un samaksu no darbinieku algas.**

Tātad vispārīgā situācijā, kad Latvijas uzņēmums nodarbojas ar darbaspēka nodrošināšanas pakalpojumu sniegšanu savus darbiniekus, ar kuriem tas ir noslēdzis darba līgumu, nosūta darba veikšanai citā Latvijas uzņēmumā, pamatojoties uz abu uzņēmumu starpā noslēgto līgumu un algu darbiniekiem, kuri ir nosūtīti strādāt otra Latvijas uzņēmuma labā un vadībā, turpina maksāt pirmais Latvijas uzņēmums, tad algas nodokļus par nosūtītajiem darbiniekiem maksā pirmais Latvijas uzņēmums.

**Informācija par nodokļu maksātājiem ar nodarbinātības aģentūru darbības (kods 7810) un nodrošināšanas ar personālu uz laiku (kods 7820) pamatdarbības veidiem.**

	NACE 2.red. pamatdarbības veida kods un nosaukums		Nodokļu maksātāju skaits 1. janvārī				
			juridiskās personas	saimnieciskās darbības veicēji	individuālie komersanti	KOPĀ	PVN maksātāju skaits
2020	7810	Nodarbinātības aģentūru darbība	211	18	4	<b>233</b>	118
	7820	Nodrošināšana ar personālu uz laiku	225	8	4	<b>237</b>	90
2021	7810	Nodarbinātības aģentūru darbība	219	17	4	<b>240</b>	112
	7820	Nodrošināšana ar personālu uz laiku	216	13	2	<b>231</b>	94
2022	7810	Nodarbinātības aģentūru darbība	222	19	4	<b>245</b>	121
	7820	Nodrošināšana ar personālu uz laiku	204	11	2	<b>217</b>	105
2023	7810	Nodarbinātības aģentūru darbība	237	15	6	<b>258</b>	133
	7820	Nodrošināšana ar personālu uz laiku	201	13	2	<b>216</b>	108
2024	7810	Nodarbinātības aģentūru darbība	245	5	5	<b>255</b>	139
	7820	Nodrošināšana ar personālu uz laiku	213	14	2	<b>229</b>	113

Datu avots: VID dati uz 23.04.2024.

**Nodokļu maksātāju nodrošinātie VID administrētie nodokļu ieņēmumi\*, tūkst. euro**

Periods	Uzņēmumu ienākuma nodoklis	Pievienotās vērtības nodoklis	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Mikrouzņēmumu nodoklis	Pārējie nodokļi	VID administrētie nodokļu ieņēmumi kopā
<b>Nodarbinātības aģentūru darbība (NACE 2.red.kods 7810)</b>							
<b>2019</b>	1 441,48	3 514,88	14 017,13	7 748,08	81,82	0,13	<b>26 803,52</b>
<b>2020</b>	3 794,38	3 467,39	12 346,62	6 828,36	66,12	0,06	<b>26 502,94</b>
<b>2021</b>	2 205,54	5 015,86	11 891,18	6 559,62	28,00		<b>25 700,19</b>
<b>2022</b>	2 940,53	6 365,24	17 797,20	9 996,03	16,17	0,09	<b>37 115,27</b>
<b>2023</b>	1 703,13	7 422,75	15 436,15	8 534,38	0,01	0,01	<b>33 096,43</b>
<b>Nodrošināšana ar personālu uz laiku (NACE 2.red.kods 7820)</b>							
<b>2019</b>	323,88	2 513,27	8 671,97	4 150,46	79,60	1,33	<b>15 740,51</b>
<b>2020</b>	95,33	2 433,46	8 868,88	4 373,94	70,79	0,10	<b>15 842,51</b>
<b>2021</b>	150,75	2 512,36	9 066,45	4 317,20	58,37	2,94	<b>16 108,05</b>
<b>2022</b>	223,43	3 746,46	11 572,20	5 596,99	16,71	0,32	<b>21 156,11</b>
<b>2023</b>	239,57	3 972,67	13 580,16	6 668,58	14,91	0,39	<b>24 476,27</b>

\* Izņemot TEN un UVTN ieņēmumus, jo maksājumi, kas veikti VAS "Ceļu satiksmes drošības direkcija" vai tehniskās apskates stacijās, VID datubāzē netiek piesaistīti nodokļu maksātājiem.

Datu avots: VID dati uz 23.04.2024.

**Vidējais darba devēju, kuri darba devēja ziņojumos norādījuši vismaz vienu darba ņēmēju, un pie tiem esošo darba vietu skaits un vidējie darba bruto ienākumi\***

Periods	Vidējais darba devēju, kuri norādījuši vismaz vienu darba ņēmēju, skaits mēnesī	Vidējais darba vietu skaits mēnesī	Vidējie darba bruto ienākumi darba vietā mēnesī, euro
<b>Nodokļu maksātāji, kuru pamatdarbības veids perioda beigās bija nodarbinātības aģentūru darbība</b>			
2019	100	2 108	1 721
2020	110	2 091	1 566
2021	120	2 407	1 390
2022	127	2 730	1 725
2023	139	2 771	1 433
<b>Nodokļu maksātāji, kuru pamatdarbības veids perioda beigās bija nodrošināšana ar personālu uz laiku</b>			
2019	91	2 599	877
2020	96	2 555	936
2021	104	2 457	1 030
2022	117	2 766	1 137
2023	108	2 769	1 296

\* Informācija no pārskatiem "Ziņojums par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pārskata mēnesī" un "Darba devēja ziņojums".

Datu avots: VID dati uz 23.04.2024.



#### 4. Informācija, par fiziskām personām – saimnieciskās darbības veicējiem:

##### Nodokļa maksātāju skaits un aprēķinātie nodokļi dažādos režīmos

Režīms	2022. gads				2023. gads			
	NM skaits ar ienākumiem	NM skaits, no kuru ienākumiem ieturēts nodoklis	Aprēķinātais IIN, milj. euro	Aprēķinātās VSAOI, milj. euro	NM skaits ar ienākumiem	NM skaits, no kuru ienākumiem ieturēts nodoklis	Aprēķinātais IIN, milj. euro	Aprēķinātās VSAOI, milj. euro
Algas nodokļa maksātāji <sup>1</sup>	938 782 769 597 <sup>2</sup>	938 780 769 594 <sup>3</sup>	2 031,54	4 274,3	933 247 773 135 <sup>2</sup>	933 244 773 133 <sup>3</sup>	2 314	4 801
Metāllūžņu pārdevēji <sup>4</sup>	88 975	88 975	6,09	–	88 053	88 053	5,09	–
Īpašuma iznomātāji <sup>5</sup>	43 419	41 343	18,45	–	44 546	42 643	21,35	–
Autoratlīdzību saņēmēji <sup>6</sup>	35 550	35 550	21,96	–	37 733	37 733	25,31	–
Augoša meža un kokmateriālu pārdevēji <sup>7</sup>	15 985	15 926	24,04	–	13 102	13 047	15,01	–
Jūrniki, kas nodarbināti uz starptautiskiem kuģiem <sup>8</sup>	7 303	7 303	8,65	–	–	–	–	–
Sezonas laukstrādnieki <sup>9</sup>	3 453	3 453	0,06	0,27	3 117	3 117	0,05	0,33
Algotā darba ienākums no prof. sporta <sup>10</sup>	426	426	1,89	0,85	377	377	1,71	0,84
Ienākuma no kapitāla un kapitāla pieauguma guvēji <sup>11</sup>	11 591	11 583	52,63	–	9 121	9 115	37,92	–

<sup>1</sup> Dati no Darba devēja ziņojumiem.

<sup>2</sup> Kopējais Darba devēja ziņojumos norādītais darba ņēmēju skaits, kuri guvuši darba ienākumus, izņemot profesionālos sportistus/ vidējais darba ņēmēju skaits, kuri guvuši darba ienākumus, izņemot profesionālos sportistus, mēnesī.

<sup>3</sup> Kopējais Darba devēja ziņojumos norādītais darba ņēmēju skaits, kuriem aprēķināti nodokļi, izņemot profesionālos sportistus/ vidējais darba ņēmēju skaits, kuriem aprēķināti nodokļi, izņemot profesionālos sportistus, mēnesī.

<sup>4</sup> Dati no paziņojumiem par fiziskajai personai izmaksātajām summām, ienākuma veida kods - 1004.

<sup>5</sup> Dati no paziņojumiem par fiziskajai personai izmaksātajām summām, ienākuma veida kods - 1006, 2006, 1009, 2009. Nav ņemti vērā īpašuma iznomātāji, kam ir līgums starp FP, bet paziņojumi nav jāiesniedz

<sup>6</sup> Dati no autoratlīdzību saņēmēju deklarācijām un no paziņojumiem par fiziskajai personai izmaksātajām summām, ja nav iesniegta deklarācija, ienākuma veida kods - 1003, 1061, 1012.

<sup>7</sup> Dati no paziņojumiem par fiziskajai personai izmaksātajām summām, ienākuma veida kods - 1010, 2010.

<sup>8</sup> Dati no gada ienākumu deklarāciju D2<sup>1</sup> pielikuma. Aprēķinātais nodoklis pēc LR noteiktās likmes.

<sup>9</sup> Dati no pārskata "Ziņojums par sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa maksātāju darba ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokli un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām". Jāatzīmē, ka 2022. gadā ir 38 nodokļu maksātāji, kam deklarētie ienākumi vienādi ar 0 un ir aprēķinātais minimālais IIN 35 euro apmērā, 2023. gadā 11 nodokļu maksātāji ar aprēķināto minimālo IIN 8,4 euro.

<sup>10</sup> Dati no Darba devēja ziņojumiem. Tabulā nav iekļauti dati par to, ka 2022. gadā bija viens un 2023. gadā – divi profesionāli sportisti, kuri neguva ienākumus, bet valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas tika aprēķinātas.

<sup>11</sup> Dati no pārskata perioda deklarācijām par ienākumu no kapitāla pieauguma, ņemot vērā korekcijas gada kapitāla pieauguma ienākuma precizēšanas deklarācijās.

PROJEKTS APSPRIEŠANAI

Režims	2022. gads		2023. gads	
	Reģistrēto samazinātās patentmaksas maksātāju skaits	Ieskaitītā samazinātā patentmaksā, milj. euro	Reģistrēto samazinātās patentmaksas maksātāju skaits	Ieskaitītā samazinātā patentmaksā, milj. euro
Samazinātās patentmaksas <sup>11</sup>	1 308	0,02	1 285	0,02

<sup>11</sup> Dati no iesniegumiem par reģistrāciju patentmaksas veikšanai.

Režims	2022. gads		2023. gads	
	MUN maksātāju skaits, kuriem ir deklarēts apgrozījums un aprēķināts nodoklis	Aprēķinātais mikrouzņēmumu nodoklis, milj. euro	MUN maksātāju skaits, kuriem ir deklarēts apgrozījums un aprēķināts nodoklis	Aprēķinātais mikrouzņēmumu nodoklis, milj. euro
MUN maksātāji (tikai fiziskas personas, kas reģistrētas kā saimnieciskās darbības veicēji) <sup>12</sup>	8 694	18,92	8 171	19,51

<sup>12</sup> Dati no mikrouzņēmumu nodokļa deklarācijām.

Režims	2022. gads	
	NM skaits, kuriem GID D3 pielikumos ir deklarēts apliekamais ienākums no saimnieciskās darbības	Apliekamais ienākums no saimnieciskās darbības, GID D3 pielikumos, milj. euro
Saimnieciskās darbības veicēji <sup>13</sup>	76 067	310,63

<sup>13</sup> Dati no gada ienākumu deklarāciju D3 pielikuma. Apskatītas tikai tās fiziskās personas, kuras kaut vienu dienu apskatītajā gadā ir bijušas reģistrētas kā saimnieciskās darbības veicēji. Atbilstoši VID analīzes sistēmās pieejamo datu struktūrai, ja fiziskā persona ir iesniegusi gada ienākumu deklarāciju ar vairākiem D3 pielikumiem (atsevišķi par katru saimnieciskās darbības veidu), atlasāmi ir summārie dati no visiem iesniegtajiem D3 pielikumiem.

Datu avots: VID dati uz 25.04.2024. un dati par ienākumu no kapitāla un kapitāla pieauguma uz 09.05.2024.

## 5. Vispārējā iedzīvotāju ienākumu deklarēšana (plānotais deklarēšanas uzlabotais modelis)

Fiziskajām personām (FP) gada laikā gūtos ienākumus ir pienākums deklarēt gada ienākumu deklarācijā (GID) VID EDS.

Lai mazinātu ēnu ekonomiku un veicinātu nodokļu samaksu, ir izvērtēta iespēja pilnveidot esošo ienākumu deklarēšanas sistēmu (vispārējā iedzīvotāju ienākumu deklarēšana). *Ēnu ekonomikas ierobežošanas plānā 2024. – 2027. gadam* ir **ietverts 1.3.1. pasākums**, kas paredz izvērtēt, vai esošajai iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas kārtībai ir nepieciešami papildinājumi, kas mazinātu ēnu ekonomiku, veicinātu nodokļu nomaksas kultūru, bet vienlaikus nepalielinātu administratīvo un birokrātisko slogu. Šī uzdevuma ietvaros notiek darbs, kura rezultātā tiks radīts konceptuāls risinājums, lai pilnveidotu vispārējās iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas sistēmu.

Risinājuma ietvaros paredzēts, ka VID, izmantojot tā rīcībā esošo informāciju, ģenerēs GID sagatavi visām fiziskajām personām (esošajiem un potenciālajiem IIN maksātājiem). Visiem IIN maksātājiem, kuri taksācijas gada laikā ir guvuši ienākumus, ir pienākums iesniegt GID, ja vien uz viņiem neattiecas likumā noteikts atbrīvojums no šī pienākuma. **Paredzēts sašaurināt pašlaik spēkā esošo atbrīvojumu no pienākuma iesniegt deklarācijas**, saglabājot no likuma piemērošanas un administrēšanas viedokļa lietderīgus izņēmumus.

Ja noteiktajā termiņā persona GID nebūs iesniegusi, tiks uzskatīts, ka deklarācija ir iesniegta un prezumēts, ka persona apstiprina deklarācijā ietvertās informācijas patiesumu un pilnīgumu un piekrīt VID izveidotajā deklarācijas sagatavē iekļautajai informācijai un aprēķinātajam nodoklim.

VID strādās ar saņemto ārvalstu informāciju un citu tā rīcībā esošo informāciju, lai iegūtu pilnīgu informāciju par fiziskās personas taksācijas gada laikā gūtajiem ienākumiem paziņojuma veidā pie fizisko personu GID iesniegšanas, nosūtot atgādinājumu par to, ka iepriekšējā taksācijas gadā fiziskai personai ir bijuši atvērti konti un saņemti ienākumi, kuri gūti veicot darbības, piemēram, ar finanšu aktīviem un, iespējams, ir jādeklarē arī ienākumi par gadu, par kuru tiek iesniegta GID vai arī ir konstatēta konta apgrozījuma neatbilstība.

Lai nodrošinātu VID ar iespējami pilnīgu informāciju, vienlaikus nodrošinot administratīvā sloga samērīgumu, tiek izvērtēta iespēja paplašināt:

- subjektu loku, kuriem pienākums iesniegt paziņojumu par fiziskās personas taksācijas gada laikā gūtajiem ienākumiem;
- ienākumu veidus, par kuriem jāsniedz paziņojums (piemēram, informācija par pašvaldību izmaksātajiem pabalstiem).

Tiek izvērtēts ar IIN neapliekamo ienākumu sliekšnis, no kura sākot ienākuma izmaksātājam ir jāsniedz informācija VID. Vienlaicīgi paredzēts pārdefinēt līdzekļu plūsmu ģimenes ietvaros, kas nebūtu uzskatāma par ienākumiem.

**VID nodrošinās informatīvās kampaņas, lai informētu iedzīvotājus par pienākumu iesniegt GID un šī pienākuma neizpildes sekām.**

Pilnveidotās iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas sistēmas (vispārējās iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas) **ieviešanas paredzamais termiņš ir 2026. gads.**

Tiek aplēsti nepieciešamie izdevumi pilnveidotās iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas sistēmas (vispārējās iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas) ieviešanai VID.



## Iedzīvotāju ienākumu deklarēšanas pienākuma pilnveidošanas priekšlikums

